Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 54 (16277) | 1983 оной мартын 5, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

КПСС-эй обкомой пленум тухай
ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

КПСС-эй обкомой ээлжээтэ XI пленум үсэгэлдэр, мартын 4-дэ Улаан-Үдэдэ болобо. Пленум дээрэ «Партиин XXVI съездын болон КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, гүйсэдхэн дүүргэлтые хиинаха ба шалгаха хэрэгые саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Энэ асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, партиин областной комитедэй нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Модогоев элидхэл хэбэ.

Элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков, КПСС-эй Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь С. Б. Жаргалов, КПСС-эй Гусиноозерско горкомой нэгэдэхи секретарь А. С. Аржанович, Улаан-Үдын районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Ю. Б. Цыренжапов, КПСС-эй Хойто-Байгалай райкомой нэгэдэхи секретарь Н. И. Крючков, гэр байра барилгын комбинадай электрогагнуургшан Г. П. Шестаков, облсовпрофой түрүүлэгшэ А. Д. Чукаев, республикын прокурор Б. Ц. Цыденжапов, авиационно заводой парткомой секретарь В. К. Агалов, Үдын совхозой директор Ц. Ж. Ширабдоржиев, локомотив-вагон заһабарилгын заводой начальник В. В. Саржан, республикын хүдөө ажахын министр В. У. Дарханов, республикын статистическэ управлениин начальник Ф. И. Ченкиров, Арадай хиналтын республиканска комитедэй түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Таханов гэгшэд хабаадалсаа.

Пленум зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаһан байна.

Пленумэй хүдэлмэридэ КПСС-эй ЦК-гай партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриин таһагай инструктор нүхэр В. И. Кудрявцев хабаадалсаба.

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседани болоjо, хани ёһоной албанай хэрэгээр Грециин Республикада ошожо ерэлгын дүнгүүд тухай КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихоновэй мэдээсэлые шагнабад. Тэрэнэй үрэ дүнгүүд эб найрамдалай, шахардуу байдалые һуларуулгын ба уласхоорондын аюулгүй байдалай аша туһада хоёр ороной харилсаае гүнзэгырүүлэн хүгжөөхын, СССР болон Грециин хоорондо үгэеэ ойлголсолго тогтоохын, политическэ, экономическэ, соёлой, эрдэм ухаанай ба бусад асуудалнуудаар совет-грециин харилсаае залан сэхээр хүгжөөхын тула шэнэ хараа түсэбүүдые нээнэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюро хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые һайшааха зуураа тэмдэглээ.

Транспорт дээрэхи журамые бэхижүүлхэ, харгыгаар ябалгын дүримүүдые хазагайруулгатай тэмсэлые шангадхаха, хүнүүд болон ашаа зөөлгын аюулгүйе хангаха, эрхэтэдэй эрхэнүүд болон үндэһэн аша туһые хамгаалха талаар шэглүүлэгдэһэн хуулине нарижуулан һайжаруулха тухай дурадхалые КПСС-эй ЦК-гай Политбюро хаража үзэһэн байна.

Эрхэтэдэй, бүлэнэрэй ба уголовно хэрэгүүдэй талаар хуули ёһоной туһаламжа үзүүлхэ талаар Советскэ Союзай болон Чехословакиин Социалис Республикын хоорондохи харилсаае саашадань хүгжөөхэ асуудалнууд, мүн уласхоорондын ба орон доторой ажабайдалай бусад хэдэн асуудалнууд КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

ЭРДЭМТЭДЭЙ ЕХЭ ХАРЮУСАЛГА

СССР-эй Наукануудай академиин жэлэй хамтын суглаан мартын 3-да Москвада дүүрэбэ. Оронойнгоо үмэнэ эрдэм ухаанай ажал ябуулагшадай үндэр ехэ харюусалгатай байһан тухай энэ хэлсэгдээ.

СССР-эй Наукануудай академиин президент академик А. П. Александров оролто үгэ хэлэхэдээ, нёдондо жэл шэнжэлэгшэдэй түйлаһан амжалтануудта, эрдэм наукые эмхидхэлгын, үйлэдбэритэй тэрэнэй холбоо барисаае бэхижүүлгын асуудалнуудта дэлгэрэнгыгээр тогтоо.

Үйлэдбэриие шэнэ нээлтэнүүдээр, технологёор эдэбхитэйгээр хангажа байдаг эрдэм-шэнжэлгын хэдэ хэдэн институдуудай түйлаһан амжалтанууд тухайда президент дэлгэрэнгыгээр тогтобо.

СССР-эй Наукануудай академиин президиумэй эрдэмтэ секретарь академик Г. К. Скрябин Наукануудай академиин 1982 оной ажал ябуулга тухай элидхэл хэбэ. Тоосоото жэлдэ СССР-эй Наукануудай академи, союзна республикануудай Наукануудай академи, ороной научна бусад эмхи зургаанууд болон дээдэ һургуулинууд КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай үлаалахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые болото дээрэнь бэелүүлгэдэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэлгэдэ хүсэлэл оролдолгонуудаа элсүүлһэн байна.

1982 ондо түйлагдаһан эрдэм ухаанай шэнэ нээлтэнүүд тухайда элидхэлшэ тогтожо хэлээ.

1982 ондо академи эрдэм ухаанай түйлалтануудые арадай ажахыда нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхаралаа хандуулһан байгаа. СССР-эй ба союзна республикануудай Наукануудай академинууд социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай эрдэм ухаанай эмхинүүдтэй научна холбоо барисаагаа, харилсаагаа хүгжөөгөө, капиталис болон хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэй научна холбоогоо улам үргэдхөө.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, СССР-эй дотоодын болон гадаадын политикые хариин гүрэнүүдтэ нэбтэрүүлхэ талаар совет эрдэмтэд ехэ хүдэлмэри хэһэн байна.

СССР-эй Наукануудай академиин хүдэлмэрилэгшэд. бүхы совет эрдэмтэдтэл адли, арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ, КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ ехэ хубитаяа оруулха юм гээд найдажа байһанаа Г. К. Скрябин элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ мэдүүлбэ.

СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент, академик Е. П. Велихов Наукануудай академидэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тарааха, тоолон тодорхойлолгын техникэ ба автомат оньһон тухеэрэлгэнүүдые нэбтэрүүлхэ хүдэлмэриие эмхидхэхэ тухай элидхэл хэбэ.

СССР-эй Наукануудай академиин жэлэй суглаан совет эрдэмтэдтэ хандаһан хандалга баталан абаа. Уласхоорондын байдалай орёо түгшүүрилтэй болоһондо һанаагаа зобожо байһанаа суглаанда хабаадагшад мэдүүлхэ зуураа, ядерна дайнай аюулһаа хүн түрэлтэниие зайсуулан сарахын түлөө, буу зэбсэгүүдые хуряахын ба эб найрамдал хангахын түлөө бүхэсоюзна конференци үнгэргэхэ тухай научна эмхи зургаануудай ба дээдэ һургуулинуудай үүсхэлые ехэтэ һайшааба.

Дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө, арадуудай хоорондо эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлдэ бүхы хүсэеэ элсүүлхэ, нэрэ хүндэеэ хэрэглэхэ уряатайгаар жэлэй суглаан совет эрдэмтэдтэ хандаа.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. В. Зимянин, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, ГКНТ-гэй түрүүлэгшэ Г. И. Марчук Наукануудай академиин жэлэй хамтын суглаанай хүдэлмэридэ хабаадаһан байна.

(ТАСС).

Буряадай АССР-эй 60 жэл

ХУРЬГАД ОЛОШОРНО

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишодой бригаданууд эхэ хонидые түрүүлхэдээ эртэ сагта, богони болзорто үнгэргэхэ арга үргэнөөр хэрэглэдэг болонхой.

Эдэнэр байгша оной үбэлэй, хабарай һаранuудта колхозойнгоо хонин һүрэгые 7700 толгойгоор олошоруулхаар хараална. Тиихэдээ хонишод энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 90 хурьга абажа, томо болгохо уялгатай. Һүүлэй дүнгөөр ажахын отаранuудта гурба мянга гаран түл абтаад байна. Илангаяа дүршэлтэй хонишод Б. Р. Бальчинов Б. Л. Цыденжапов хоёр түл һайнаар абана.

Р. БАЛДАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Сэлэнгэ.

Захааминай районой Хамниин совхозой түб һууриһаа холо бэшэ, Хулдарга гэжэ газарта коммунист С. Ц. Цыбиковэй (зураг дээрэ) даадаг гүүртэ үбэлжэнэ. Энэ шахан таргалуулгын гүүртэдэ 8 хүн ажаллана. Тэдэнэр малай үбэлжэлгэдэ эртэ намарһаа бэлдэжэ, үбһэ тэжээлээ өөһэдөө бэлдэһэн, хото хорёогоо заһабарилһан байна. Мүнөө тэдэнэрэй харууһалдаг малай толгой бүриин шэгнүүр 700 гаран граммаар нэмэнэ.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

МАЛШАДТА ТУҺАЛНА

М. Н. Ербановай нэрэмжэтэ Улаан-Үдын хүдөө ажахын техникумэй студентнэр республикынгаа малшадта ходо ошожо, туһаламжа үзүүлжэ байдаг һайн һайхан заншалтай юм. Тэдэнэр гансахан нёдондо жэлдэ аяар 559 мянган түхэригтэ хүдөө ажахын хүдэлмэри хэһэн байгаа. Тиигэжэ эдэнэр хонидой ноохо хайшалгада хабаадалсахадаа 24.600 толгой хайшалһан, мүн 26.800 толгой хурьга абалсаһан байна. Энээнһээ гадна тэдэнэр ниитын малда шэмэтэ тэжээл бэлдэлсээ. Жэшээлхэдэ, эдэнэр техникумэйнгээ һуралсалай ажахыда үбһэ сабшаа, хартаабха, овощ хуряагаа, силос дараа, набшаһата тэжээл бэлдээ юм.

Техникумэй табин табан студентнэр эгээл мүнөө үедэ хурьга абалсахаар хүдөө нютаг гаранхай. Тиин эдэнэр Хориин районой Анаагай совхозой, Хэжэнгын районой Загастайн совхозой хонишодой хурьга абалсажа байна.

Т. ЦЫРЕНОВА.

САҺА ТОГТООНО, ШЭБХЭ ЗӨӨНЭ

Ойн баярта байгша ондо даалгагдаһан сабшалангһаа үбһэ, ногооной тогтууритай баян ургаса хуряажа абахын тула Яруунын районой «Улаан Туяа» совхозой механизатор Николай Васильевич Мусинай хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал звеногой гэшүүд мүнөө горитойхон бэлэдхэл хэнэ.

Нёдондо дурсагдагша коллектив Мужыхын, Сүмбэрэй үһалагдадаг 255 гектар сабшаланһаа 4 мянга шахуу центнер үбһэ, 589 гектар полиһоо 13.376 центнер зеленко сабшажа хуряаһан юм. Хабарһаа нааша оролдожо ургуулһан ногоо, зеленкоёо богони болзорто һайн шанартайгаар абаһандаа мүрысөөндэ эрхимлэжэ, ажахынгаа урмашуулгада хүртэһэн байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ звеногой механизаторнууд В. Бадаев, Ц. Дашиев, С. Цыренов, М. Мамакин, Ц. Базаров гэгшэд тэжээлэй ургамалнуудай таригдаха поли дээрэхи саһа хахалжа, сабшалан дээрэ наг шэбхэ зөөжэ гаргана.

Д. ШИРАБОН,
хүдөө бэшэгшэ.

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН ШАНГУУД

МОСКВА. (ТАСС). 1982 оной бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илажа гараһан эхэнэр механизаторнуудта суута тракторист Паша Ангелинагай шангууд барюулагдаба.

Ставрополиин хизаарай Ипатовска районой СССР-эй 60 жэлэй нэрэмжэтэ Госплемзаводһоо В. А. Коробкина шагнагшадай дунда оролсоо. МТЗ-80 түхэлэй трактораар хүдэлхэдөө, нёдондо жэл тэрэ 1060 гектар хахалһан байна. Ургаса хуряалгын үедэ Валентина Алексеевна 10 мянган центнерһэй дээшэ ороохо сохёо.

Эстониин Йыгеваска районой «Лембиту» колхоздо Майма Оскаровна Лүттерус тухай халуун дулаан үгэнүүдые дуулажа болоно. «Республикын эрхим механизатор» гэһэн нэрэ зэргэ тэрээндэ таба дахин олгогдоо юм.

Волынска областиин Иваническа районой Ильичэй нэрэмжэтэ колхозһоо М. Н. Сарай болон бусад мүрысөөндэ үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаа.

СССР-эй хүдөө ажахын министрэй нэгэдэхи орлогшо А. А. Гольцев гушан эхэнэр механизаторта ажалай алдар солын шангуудые барюулба. Паша Ангелинагай хэрэг үргэлжэлүүлэгшэдые болохоёо байгаа Мартын найманаар тэрэ халуунаар амаршалаад, ажалдаа амжалта түйлахыень хүсэһэн байна.

(ТАСС).

СОВЕТ ОЛОНИИТЫН КОМИССИИН ЗАСЕДАНИ

Израилиин зэрхэг түримхэйшүүлэй Ливанда үүдхэһэн гэмтэ ябуулганuудые шалгажа үзэхэ совет олониитын комиссиин заседани мартын 3-да Москвада болобо.

Ливан ба палестин арадуудта харша Израилиин гэмтэ ябуулганuудые шалгажа үзэхэ уласхоорондын комиссиин Женевэдэ болоһон хоёрдохи сессиин хүдэлмэридэ совет делегациин хабаадаһан тухай мэдээсэл шагнагдаһан байна. СССР-эй юстициин министрэй нэгэдэхи орлогшо А. Я. Сухарев, Азиин болон Африкын оронуудтай һаналаа нэгэдэлгын совет комитедэй президиумэй гэшүүн, Таджигай ССР-эй Наукануудай академиин президент М. С. Асимов болон бусад үгэ хэлэхэдээ, Ливанай газар дээрэ зэрхэг түримхэйшүүлэй үүдхэжэ байһан харата муухай үйлэнүүд дэлхэйн хоёрдохи дайнай үеын гитлеровскэ фашис нохосуудай зэрлиг ябуулганuудые һануулна гэбэ.

Ливан ба палестин арадуудай үнэн зүб хэрэгые совет хүнүүд гүйсэд дэмжэнэ гээд заседанида хабаадагшад мэдүүлээ, эзэмдэһэн газар дээрэһээ булимтарагшадай сэрэгүүдые үгэ дуугүйгөөр гаргаха эрилтэ табяа.

Изралиин зэрхэг сэрэгэйхидэй гэмтэ ябуулганuудые элиншэлжэ, буруушааха ябуулганuудые үргэдхэхэ хэмжээнүүд хараалагдаһан байна.

ТАСС.

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ҮНДЭР УРГАСА ҮБЭЛҺӨӨ ЭХИТЭЙ

…бан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи гол жэлдэ За… районой Эрхирэгэй совхозой Асагадай отделени …лан болон сабшалангай гектар бүриһөө дунда зэр… 10 центнер ороохо, 13 центнер ногоо ургуулжа ху… түсэбтэй юм.

…унөө эндэ хабарай тарилгын хүдэлмэриин хэр ябаһан тухайнь һонирхожо, түс отделениин агроном …Ц. Дондоковтой һаяхан манай корреспондент уул…а хөөрэлдэһэн байна.

…дал: Мижит-Доржо …вич, үнгэрһэн жэл… …й отделениин тарияа… механизаторнууд ямар …дүнгүүдтэй хүдэлжэ …эшэб?

…оу: Манай отделе… коллектив нёдондо га… …яалангай, продукт… …үйлэдбэрилхэ талаар амжалтатай гэжэ хэ… …рэгтэй. Түсхайлбал, …ан жэлэй түрүүшын …лэй хугасаа соо ороо… …янай, тэжээлэй урга… …дай, ногооной ургаса эрид дээшэлүүлээ. Эндэһээ ниитын малай үбэлжэлгэ яһала һайнаар үнгэргэгдэжэ байна. Үнгэрһэн жэлдэ луговодуудынай бүхыдөө 7 мянган центнер үбһэ, 400 тонно сенаж бэлэдхэжэ, адууһа малайнгаа ашаг шэмые үбэлэй һаранuудта нэмээжэ байнхай. Манай отделениин эгээл дүршэлтэй луговод, коммунист Бадма Галданов даалгагдаһан 260 гектар нуга сабшалангайнгаа ургасые дээшэлүүлхын түлөө үнгэрһэн хабарай, зунай сагта газараа гурба дахин үһалжа, минеральна үтэгжүүлгэ хүсэд хүрэхөөр оруулжа, һайнаар харууһалһанай ашаар гектар бүриһөө 13 центнер ургаса хуряаһан байна.

Нютагтаа зональна гүрим нэбтэрүүлһэнэй ашаар механизаторнууднай газарайнгаа үрэжэл һайжаруулха, хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасые эрид дээшэлүүлхэ шэглэлтэйгээр ажаллана. Нёдондоной хабарһаа эхилжэ, отделениин поли бүхэндэ агротехническэ хэмжээнүүд ябуулагдаа һэн. Энэ хэрэгтэ тракторно-тариян ажалай бригадын бригадир болон звеное хүтэлбэрилэгшэд бултаа элсүүлэгдээ.

Зохёогдоһон хэмжээнүүд дотор коллектив бүхэндэ газарай хүрьһэнэй муудалгатай тэмсэхэ, хабарайнгаа тарилгые агротехническэ һайн сагта үнгэргэхэ онол аргануд үргэнөөр хэрэглэгдээ. Манай отделениин тарияалангай хүрьһэн диилэнхидээ элһэлиг хүрьһэтэй газарта байдаг юм.

Асуудал: Байгша оной эрхэ байдалда үрдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлхэ талаар ямар арга боломжотойбта?

Харюу: КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд бидэндэ ехэ удха шанартай. Юуб гэхэдэ энэ программа хүдөөгэй ажалшадай үдэр бүриин ажабайдалда, ажал хүдэлмэридэ сэхэ хабаатай бшуу. Тиимэһээ Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэг тариалан, сабшалангые зүбөөр ашаглаха, ургасыень али болохоор дээшэлүүлжэ, адууһа малые үбһэ, сенаж, силос, витаминтай ногооной гурил, ороохо тарягаар хүсэд хангаха ушартай ха юм.

Мүнөө үедэ ороохо тарианай, тэжээлэй ургамалнуудай үндэр ургаса абахын тула газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ талаар хүдэлмэри ябуулха болонобди. Газараа һайнаар ашаглажа шадаал һаа, хүдөө ажахыгаа түргөөр саашадань хүгжөөхэ аргатайбди. Нэн түрүүн тарялан болон сабшалан дээрэ органическа, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха, эрхим һайнаар үһалха хэрэгтэй. Бидэ үбэлэй һаранuудта бүхыдөө 300 мянган кубометр тошо халяажа хүргэхэ даабаритай һаа, тэрэнээ дүүргэхэ дүтэлөөбди. Энэ шухала хэрэгые ажахын түрүү луговод Михаил Ермолаевич Трофимов эрхилнэ. Тэрэ мүнөө Асагадай үһалууриин системэһээ сабшалан дээрэ тошо халяаха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. Энэ жэлэй март һарын эхеэр 700 гектар сабшалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулха байнабди. Мүн нютагай тэжээл шэрэгдэхэ юм.

Ниитын малда хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ нуга сабшалангаа, таряалангаа үһалха гээшэ таряашадай, луговодуудай гол зорилго болоно.

Байгша ондо тракторна бригада, звенонууд коллективнэ подрядаар хүдэлхэ зорилготой. Жэшээлхэдэ, ороохо тарья үйлэдбэрилхэ звеное отделениин партийна эхин организациин секретарь Анатолий Раднаев хүтэлбэрилхэ юм. Мүн хартаабха ургуулха звеное коммунист Дансаран Баданов, тэжээл бэлэдхэхэ бригадые Цыдып-Доржо Батожапов даахаар томилогдонхой. Эдэнэр бултадаа ажалдаа бригадна онол арга хэрэглэхэ юм.

Асуудал: мүнөө үедэ хабарай тарилгын хүдэлмэридэ хэр зэргэ бэлдэгдэжэ байнаб?

Харюу: Үндэр ургаса үбэлһөө эхитэй гэһэн үгын зүбтэй байхые манай механизаторнууд этигэдэг болонхой. Юуб гэхэдэ һайнаар бэлдэһэн техникэ, машинын хүсөөр хабарай тарилгын харюусалгатай хаһые богони болзорто һайн шанартайгаар үнгэргэхэ аргатай ха юмбибди. Тиимэһээ бүхы байһан трактор, шагталагдадаг оньһон техникээ, комбайнуудаа хараалһан саг соогоо заһабарилха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулнабди. Манай механизаторнууд нёдондо намар Мухар-Шэбэрэйхидэй үүсхэл халуунаар дэмжээ һэн. Заһабарилгын хүдэлмэридэ бүхы трактористнууд хабаадуулагдана. Заһабарилгын эхинһээ техникэдэ шанарай эрилтэ табигдадаг гээшэ. Мүнөө гэнжэтэ хоёр, К-700 түхэлэй, Т-150 түхэлэй нэгэ трактор бэлэн болгогдонхой. Сеялкэ, культиватор, борной болон сцепкэнүүдээ энэ һарын 15-н болотор дүүргэхэбди. Бүхы хадагалагдаһан 1600 центнер үрэһэн 2-дохи классай тарилгын кондицида хүргэгдэнхэй. Эдэ үдэрнүүдтэ хүрэнгээ нара — һалхинда хатааха, хороор угааха хүдэлмэреэ түгэсхэхэмнай.

Асуудал: Танай отделениин таряашадай саашанхи зорилгонууд дээрэ халта тогтожо хэлыт?

Харюу: Жэл бүхэндэ байгаалиин ямаршье эрхэ байдалда тогтууритай баян ургаса заабол хуряажа абаха гэбэл, таряашад ажалдаа шэнэ севооборот хэрэглэхэ, тарилга хэхэ газараа һайнаар элдүүрилхэ, органическа болон минеральна үтэгжүүлгэ заабариин ёһоор оруулха, ажалдаа нарядгүй звеньевой арга онобшотойгоор хэрэглэхэ ёһотой.

Д. ДОНДОКОВ
бэшэжэ абаба.

…ГИТАТОРАЙ
…Э ХҮНДЭТЭЙ

…унист Эмилия Георгиевна Лоскова СССР-эй 50 …нэрэмжэтэ «Теплоприбор» заводой хэдэн зуугаад …эршэдэй дунда эгээл мэдээжэ хүнүүдэй нэгэн …рэ эндэ хүдэлжэ эхилһээр хори гаран жэл боло… …э үе соо юрын һурагша-слесарьһаа эхилээд үй… …шин эзэн, хүмүүжүүлэгшэ-бригадир болоторoo ур… …мнай ажал дээрээ саг үргэлжэ эдэбхи үүсхэл … байдаг, дүлэтэ халуун үгөөрөө зоной зориг ба… …за ябадаг алдартай эхэнэр юм. Һүүлэй долоон …туршада таһалгаряагүй агитаторай уялгые жэн… …дүүргэжэ, ходо магтаал хайрада хүртэжэ байн… …жалша нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй, хүнтэй үгэеэ …соходоо бэрхэ, үнэхөөрөө шадамар шадабаритай …р болоно. Тэрэнэй тон шухала үшөө нэгэ шэнжэ …юун бэ гэхэдэ, тиимэ обёоргдошогүй хүбшэргөөр …оноо нэгэдүүлжэ шаданхай. Коллективэйнгээ ажал … нэрэ солын түлөө хүн бүхэниинь һанаагаа таби… …зободог юм. Энээнэй ашаар лэ ажал дээ… …мжалта түйлахатаяа хамта олонхи гэшүү… …ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, бэ… …шадабаряа харуулжа байдагынь гайхалтай бэшэ. Хаб… …а Н. А. Астраханцева цехэйнгээ арадай хиналтын … толгойлно, слесарь Г. Ф. Казазаева цеховой ко… …түрүүлэгшэ. Тиихэдэ гурбан хүн комсомолой бю… …профкомой гэшүүд. бусадынь уран һайханай бүл… …абаадана. Эндэ мүн лэ агитаторай нүлөө ехэ. Уша… Эмилия Георгиевна нүхэдэйнгөө али болохо асуу… …даар үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэдэг, зоригжуулдаг, …улдаг байна. Тобшолон хэлэхэдэ, нүхэр Лоскова …үлэгшын, хүтэлбэрилэгшын жолоое тааруулжа … олониитэдэ юумэ ойлгуулха, тайлбарилха, эрил… …табиха — али алиниинь зохилдуулжа шададаг …шадабаритай.

…э оншотойгоор, согтой залитайгаар, тоб гэмэ то… …гоор хүдэлдэг агитаторнууд партийна организаци …ажалша коллектив бүхэндэ бии байһаниинь эли. …р хадаа ажалшадай гүн соо ябадаг тула ажабайда… …хисые ойлгохо, тэдэнэйнгээ соёлой үндэр хэмжээе, …хэрэглэмжэнүүдые хараада абаха, хүн зоной зүр… …хэлые хүдэлгэһэн асуудалнуудта дары түргэн дэл… …й тодо, хүсэд харюу үгэхэ, коммунис ёһоор ажаһуу… …аллаха, тэмсэхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлые улам ба… …ха табисууртай үзэл сурталшад мүн. Ушар нимэ… …эдынгээ, орон доторхи хэрэг үйлэ тухай, хилын … байдал тухай ажалшадта саг соонь хододоо дуул… …тайлбарилжа шададагшье гээшэ. Улаан-Үдын ме… …эдэг ба модо болбосоруулдаг, Зэдын вольфрам-мо… …эй комбинадуудай, судна бүтээлгын, Тимлюйн це… … заводуудай партийна организацинуудай агиткол… …ууд саг үргэлжэ нэгэ жэгдээр хүдэлдэг байн… Эн… …агитаторнууд хүдэлмэришэдтээ ходо уулзалгануу… …эргэдэг, тиихэдээ һүүлэй һониндуудые нүхэдтөө …э үгөөд, ажал, гүрим журам тухайгаа хэлсэдэг, …эг байха юм. Мүнөө үедэ үргэн ниитэ зондоо рес… …ынгаа 60 жэлэй туршада гаталжа гараһан алдар… … тухай тайлбарилжа эхилэнхэй. Энэнь ажалшадай …а ойн хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа …хэ ябадалдань һайнаар нүлөөлнэ, шэнэ амжалта… … зоригжуулна. Ниимэ жэшээ баримтанууд манай ху… …тагуудташье яһала бии. Жэшээнь, Улаан-Үдын рай… «Искра». Ахын Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай, …рэй районой Дзержинскиин, Кабанскын районой …ын совхозуудай болон бусад ажахынуудай үзэл …шад, илангаяа агитаторнууд һүүлэй үедэ ажал …ла эрид эдэбхижүүлжэ һайн аша үрэ түйлана. Энэ … мүн лэ Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхозой …ршууд жэшээ болоjо үгэнэ. Эндэ 34 хүн агита… …олитинформатор, лектор болон элидхэлшэдээр ба… …нхай. Тэдэнэй олонхиинь эрдэм бэлэдхэл һайнтай … түрүүшүүл, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, һургуу… …агшанар болоно. Тиимэһээ үзэл сурталай-политиче… …алай, абари зангай асуудалнуудаар хүмүүжүүлгын …эрине ябуулхадаа, сэхэ үйлэдбэритэйнь холбожо … улам нүлөөтэй, дэлисэ ехэтэй болгоно. Тодор… …до, бүхы дээрээ республикымнай түрүү партийна …зацинуудта агитаторнуудай үүргэ ба харюусалгые …дээшэлүүлхын тула зарим тэды ажал ябуулагдана. …шье зарим тээ энэ шухала хэрэг мүнөө сагай эрил… …үрэмөөр эмхидхэгдэнэгүй, агитколлективүүдэй хү… …эдэ анхарал үшөөл һулаар хандуулагдана, агита… …удай ажал ябуулга ямаршье гүрим журамгүйгөөр эр… …эжэ. Эсэстэнь агитаторай нүлөө бага, аша үрэнь …гүй. Гансал нимэрхүү шалтагаануудһаа болоjо, …нэрлэбэл, Загарайн районой XXI партсъездын, …анай районой Уланай колхозуудай, Зэдын районой «Октябрьский», Хяагтын районой Ехэ-Нугын совхо… … партийна эхин организацинуудай агитколлекти… …аншье муугаар хүдэлдэг байна. Хэтэрхэдээ, олон …агитаторнуудай нэрэ, обог байбашье, бодото хүдэл… … огто харагданагүй, тэдэнэй ажал ябуулгые хэн… …инан шалгадаггүй, ямаршье хэмжээ абадаггүй бай… …эл эдэ бүхы дутуу дунданууд тухай һаяхан КПСС-… …омдо болоjо үнгэрһэн хүдөө ажахын үйлэдбэриин …оллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй республиканска …р-зүблөөн дээрэ үргэн хөөрэлдөөн болоо бэлэй. …тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор һүүлэй үедэ агитаторнуудай …ба харюусалгань бүри үргэдөө, үнэн үгөөрөө хүндэ …хэлэжэ ойлгуулха аргые улам нарижуулан һайжа…, нэн түрүүн хөөрэлдөөгөө һонин, гүнзэгы удха… …болгохо эрилтэ табигдана. Тиимэһээ агитатор бүхэн …гоо онол арга оншотой, холын хараатай, гүнзэгы …й болгохын тула үсэд нэтэрүүгээр оролдохо зэргэ… …үнэн зүрхэнһөө хэһэн хөөрэлдөөн, юрын уулзал… … хүсэ нүлөөтэй байдаг гэжэ мартаха эрхэгүйбди. …ухэнтэй яажа, хэзээ, ямар асуудалаар хөөрэлдэхэб …агитатор мэдэхэ ёһотой. Энээнтэй хамта экономиче… …дэмэй, СССР-эй Эдеэ хоолой программын, түрүү …үршэлэй асуудалнуудые нэбтэрүүлхэ гээшэ ажал …ынь тон харюусалгатай нэгэ утаһан болоно, болохо… …эргэтэй. Эдэ арюун нангин уялгануудаа дүүргэхэ ябаынь нютагуудтахи парторганизацинууд болон партий… …итедүүд али болохо туһаламжа үзүүлхэ зэргэтэй.

…СОВЕТ ХҮН ГЭЭШЭМНАЙ ЭРДЭМТЭЙ, БОЛБО… …ЛГОЙ ХҮН ХА ЮМ. УШАР УДХАГҮЙ, ХУБХАЙ …Г ХЭЛЭЭР ШАШАЖА ЗАХАЛБАЛ, АЖАБАЙ… …ТАЙ, БОДОТО ЖЭШЭЭ БАРИМТАНУУДТАЙ …ООГҮЙ, ЮРЭНХЫ ХООҺОН ҮГЭНҮҮДЭЭР САГ …ЭРГЭБЭЛ, ХАРАЖА ГҮ, АЛИ ШАГНАЖА БАЙ… …ХҮН ТЕЛЕВИЗОРЭЭ ГҮ, АЛИ РАДИОГОО БО… …ЛЖАРХИДАГ ГАЗЕТЭЕЭ ХАЖУУ ТЭЭШЭНЬ ТА… …АРХИДАГ БАЙНА...» — гээд КПСС-эй XXVI …дын тоосоото элидхэл соо онсологдоо һэн.

… ажаглалта үзэл сурталай бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ, …тоодо манай агитаторнуудта, сэхэ хабаатай. Агита… …й үгэ хүндэтэй. Тиимэл хадань үргэн ниитэ зоной ур… …табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэнь ду… … халуун үгөөрөө тэдэндэ туһалха, шэнэ амжалта… …та зоригжуулха, урмашуулха гээшэ агитатор бүхэнэй … нангин уялгань болоно.

ГАЗАРАЙ ҮРЭЖЭЛДЭ— ГОЛ АНХАРАЛ

Республикын агрохимиин албанай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөнһөө

Мүнөө манай ороной хүдөө ажахын бүхы үйлэдбэриин жэлһээ жэлдэ хүгжөөгдэжэ, зарим һалбаринуудта хүдэлмэриин промышленна түхэлтэй болгогдоод, түрүү эрдэм наукын, шэнэ техникын түйлалтануудай үргэнөөр хэрэглэгдэжэ байһан үе сагта агрохимиин албанай удха шанар, үүргэ, харюусалга улам бүри ехэ болобо гэжэ республикын «Сельхозхимия» нэгэдэлэй түрүүлэгшэ, Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министрэй нэгэдэхи орлогшо А. Д. Моглоев элидхэлэйнгээ эхиндэ тэмдэглэбэ.

Саашань тэрэ һүүлэй гурбан жэлдэ, тэрэ тоодо үнгэрһэн жэлдэ республикын агрохимиин албанай предприяти, эмхинүүдэй бүтээһэн ажалай зарим тэдэ дүнгүүд хэлэн тоотоо. 1980 онойхитой сасуулхада колхоз, совхозуудта 35,4 процентээр органическа утэгжүүлгэ тараалан, сабшалан дээрэ гаргагдаа. Мүн бургаг үбһэн, хорхой шумуулһаа ургасые хамгаалха, хүрьһэндэ минеральна утэгжүүлгэ оруулха хүдэлмэри урда урдынхиһаа ехээр хэгдэһэн болоо. Үнгэрһэн жэлдэ республикын «Сельхозхимия» нэгэдэлэй оньһожоруулагдаһан отрядууд наг шэбхэ, торф зөөжэ түсэбөө 121 процент, минеральна утэгжүүлгэ хүрьһэндэ оруулха, культуртехническэ хүдэлмэри хэхэ даабаринуудаа — 110—140, ургамалые химическэ аргаар хамгаалха түсэбые — 123 процент дүүргэһэн байна. Жэшээлхэдэ, республика дотор тараалан, сабшалан дээрэ бүхыдөө гаргагдаһан органическа утэгжүүлгын 48,6 процентые «Сельхозхимиин» отрядууд зөөгөө. Газарай үрэжэл дээшэлүүлхэдэ, ургасыень ехэ болгохо талаар Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Түнхэнэй, Кабанскын, Хориин районуудай нэгэдэлнүүд гориготой хүдэлмэри хээ гэжэ тэмдэглэгдээ. Жэшээнь, Зэдын районой нэгэдэлэй отряд (начальнигынь В. П. Зайцев) нёдондо харьяата ажахынуудайнгаа газар дээрэ 109,5 мянган тонно наг шэбхэ зөөжэ, түсэбөө 141,6 процент дүүргээд, 5,5 мянган гектарта минеральна утэгжүүлгэ оруулаа. 8,4 мянган гектарта ургасые химическэ аргаар хамгаалха хүдэлмэри хээ. Тиигэжэ социалис мүрысөөндэ илалта түйлаһан түс отряд РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын, республикын «Сельхозхимия» нэгэдэлэй дамжуулгын Улаан тугуудта, мүнгэн шанда хүртэһэн байна.

Түсэбтэ даабаринуудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ шалгарһан отрядууд, түрүү механизаторнууд район бүхэндэ бии. Түсхайлбал, Кабанскын нэгэдэлэй оньһожоруулагдаһан отряд (начальнигынь Н. А. Крушинский), Мухар-Шэбэрэй (начальнигынь А. В. Иванов), Түнхэнэй (начальнигынь А. П. Сизых) отрядууд онсо шалгараа.

Гэхэтэй хамта партиин ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдтэй, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой хэлэһэн заабаринуудтай хэжэ байһан ажалаа сасуулжа үзэбэлнай, үшөө нилээд ехэ дутагдалнууд, хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд манай хүдэлмэридэ бии байна гэжэ элидхэлшэ заана.

Республикын олонхи районуудта газарай хүрьһэнэй дээрэхи һайн үрэжэлынь (гумус) тон бага юм. Зарим газарта тэрэнь жэл бүри үшөөл нимгэржэ, муудажа байнхай. Тиимэһээ газарай хүрьһэнэй дээрэхи үнэтэй һайн үрэжэлые али болохоор һайжаруулха, тэрээндэ нютагай органическа утэгжүүлгэ шадаал һаа ехээр оруулжа байха гээшэ агрохимиин албанай гол зорилго болоно.

Гэбэшье дииланхи колхоз, совхозуудта адууһа малай, шубуунай фермэнүүдһээ аргал шэбхэ ехэ гаража, хээрэн намаган торфын элбэг байбашье, тараалан, сабшалан дээрэ органическа утэгжүүлгэ үшөөл бага гаргагдана. Нёдондо ажахынуудай оройдоол 1,8 миллион тонно тиимэ утэгжүүлгэ зөөгдөө гэхэ гү, али үшөө миллион шахуу тонноһон хэрэглэгдээгүй һалаа. Баргажанай, Хориин, Захааминай, Хэжэнгын районууд болон бусад зарим газарта шэбхэ элбэгээр оруулха, ургасыень эрид дээшэлүүлхэ аргатай аад, тиигэнгүй. Һүүлэй үедэ газарай комплекснүүдһээ гадна шубуунай фабрикануудһаа хүрөөгэй хэдэн мянган тонно шэбхэ гаргагдаха болоо, модо болбосоруулгын хүрөөгэй хэдэн мянган тонно өөрөө хэрэглэгдэнэгүй.

Наг шэбхын хүрьһэндэ эгээл ехэ үрэжэл үгэхын тула тэрэниие уридшалан обоолжо, һайнаар нэгшэрүүлжэ, минеральна утэгжүүлгэтэй, торфтой холижо, компост болгожо газарта оруулха гээшэ тон шухала. Энээн тушаа үниинһээ хөөрэлдэгдэжэ боловшье. Тэдэ мүнөө хүрэтэр нэгшөө байһан ондо шэбхэ хадагалха, шанаржуулха талмай-түхеэрэлгэ үгы байһаар. Һү һаалиин фермэнүүдэй, мал шахалгын байранууд хажуугаар шэбхэ ехээр обоолжо, худхажа хадагалха түхеэрэлгэ хэрэгтэй байна. Энэшье орёо, хүндэ юумэн үгы. Тэрэниие бүтээхэ хэрэгтэ юундэ һаад хэнэгүй. Имагтал эмхи гурим дутуу, харюусалга, эрилтэ багатай дээрэһээ энэ хэрэг хүсэндөө хүргэгдэнэгүй. Миил хөөрэлдөөн болоод һалана. Иимэ байдалда эсэс табиха саг эрэ.

Байгша оной ургасада бүхыдэнь 2,5 миллион үлүүтэй тонно органическа утэгжүүлгэ оруулха зорилго табигдана. Гэбэшье энэ хүдэлмэри үшөө удаашаар ябуулагдана. Бүхы утэгжүүлгын 41,5 процентэнь зөөгдөө. Түнхэнэй, Хориин, Загарайн районууд бүришье бага шэбхэ гаргаа.

Мүнөө хабарай тарилгын эхилтэр республика дотор үдэр бүхэндэ 35—40 мянган тонно утэгжүүлгэ хээрэ гаргахын тула трактор, машина олоор нэмэжэ табиха, отрядуудта хэхэ хүдэлмэриин тодорхой график зохёохо, мартын 10-һаа майн 10 болотор габшагай хүдэлмэриин хоёр һара соносхохо шухала болоод байна гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ.

Байгша ондо адагынь 150 мянган тонно шубуунай аргал, гахайн шэнгэн шэбхэ, торф, мүн минеральна утэгжүүлгэ холижо компост бэлдэхэ, хабар-зунай үедэ бүхы шэнэ шэбхые минеральна утэгжүүлгэтэй худхажа обоолхо, һүүлдэнь намартаа тэрэниие паар дээрэ гаргаха хэрэгтэй. Үбэлэй үедэ шэбхые бага багаар хээрэ тараан хаядаг ушарые огтолон хорихо гэжэ дурадхагдаба.

Нёдондо 33,7 мянган тонно минеральна утэгжүүлгэ бүхыдөө 346,5 мянган гектар газарта оруулагдаа. Агротехникын бүхы онол аргануудые зүбөөр хэрэглэн, минеральна утэгжүүлгэеэ хүрьһэндэ һайнаар оруулһанай ашаар Кабанскын районой ажахынууд тараалангай гектар бүриһөө 15,3 центнер, Мухар-Шэбэрэй район—13,4 центнер таряа хуряагаа. Гэхэтэй хамта Загарайн, Хяагтын, Хэжэнгын, Зэдын районуудай колхоз, совхозууд бии байһан минеральна утэгжүүлгэеэ хүсэд хэрэглэжэ шадаагүй. Энээнһээ боложо, эдэ ажахынуудта нилээд ехэ утэгжүүлгэ хэрэглэгдэнгүй үлөө.

Мүнөө жэлдэ тиимэ юумэн дабтагдаха ёһогүй. Бүхы уһалагдадаг газарта минеральна утэгжүүлгэ гектарай 1 тонноһоо бага бэшээр оруулагдаха зэргэтэй. Илангаяа ашаг үрэ ехэтэй байхынь тула тэрэниие тараанай үрэһэнтэй нэгэ зүруудта оруулха, сэбэр болон намарай паар дээрэ, үрэһэ ургуулха участогуудта, хартаабха, овощ тариха газарта минеральна утэгжүүлгые хүсэд нормоор адхаха шухала гэжэ элидхэл соо заагдана.

Саашань агрохимиин бүхы албанай харюусалга, үүргые эрид дээшэлүүлхэ тухай нүхэр Моглоев тоотожо хэлээ. Тэдэ шэнээн ажал хэгдээ, гектар бүридэ тиимэ хэмжээнэй шэбхэ, торф гаргагдаа, тэды тонно минеральна утэгжүүлгэ зөөгдөө гээд, колхоз, совхозуудһаа мүнгэ абахые бодоод байхагүй, харин ургасын түлөө ажахынуудай механизаторнуудтай тон адли харюусадаг, адли оролдодог байха зэргэтэйбди. «Сельхозхимия» нэгэдэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй урда эгээл тиимэ зорилго табигдана гэжэ тэрэ хэлэбэ.

—Тараалан, сабшалангай үрэжэлые һайжаруулха, илангаяа тэндэ наг шэбхэ ехээр гаргахын тула бидэ колхоз, совхозуудай механизаторнуудтай хүсэл эрмэлзэлээ нэгэдхэн хүдэлхэ гэжэ оролдонобди,— гээд, Мухар-Шэбэрэй районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй түрүүлэгшэ Г. Г. Варфоломеев элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ онсолон тэмдэглээ.

Тиимэһээ байгша ондошье район дотор утэгжүүлгэ зөөхэ хүдэлмэри муу бэшээр ябуулагдана. Энэ жэлдэ бүхыдэнь 60 мянган тонно шэбхэ, 2,5 мянган тонно минеральна утэгжүүлгэ тараалан, сабшалан дээрэ гаргагдаха юм. Мүнөө «Эрдэм», «Забайкалец» совхозуудта, «Искра», «Коммунизм», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта шэбхэ хээрэ ехэ гаргагдаа. Энэ хүдэлмэридэ 31 трактор, 26 автомашина табигданхай. Гэбэшье «Родина», «Знамя Ленина» колхозууд шэбхэ зөөлгые үшөө эхилээгүй байна.

Үрэжэл багатай, хүнгэн элһэлиг хүрьһэ һалхинһаа, уһанай нуралгаһаа хамгаалхын, ган гасууртай тэмсэхын тула ажахынуудта ямар хүдэлмэриин хэгдэжэ байһан тухай Хурамхаанай районой агропромышленна нэгэдэлэй түрүүлэгшэ М. М. Дагаев хэлээ. Мүнөө эндэхи ажахынуудта бүхы тараалангай 78 процентдэ хүрьһэ хамгаалха гурим нэбтэрүүлэгдээ гэхэ гү, али жэлдээ 26 мянган гектар газарай хүрьһэн урбуулагдангүй элдүүрилэгдэдэг болоо. Тиигэжэ нёдондо тараалангай гектар бүриһөө 9,4 центнер ороoһон, 74 центнер кукурузын ногоон абтаа. Ондоогоор хэлэбэл, 1980 онойхитой жэшэхэдэ, тараалангай ургаса хоёр дахин дээшэлһэн болоно.

—Гэбэшье наг шэбхэ бүри ехээр гаргажа, газарай хүрьһэнэй үрэжэлые (гумус) һайжаруулаад, минеральна утэгжүүлгэ дүүрэнээр оруулаад байгаа һаа, тараалан, сабшалангай ургасые бүри дээшэлүүлхэ арга бии. Теэд районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй үйлэдбэриин хүсэн үшөөл һула байна. Ехэ ургаса абахын түлөө тэдэнэр бодотоор эрмэлзэнэгүй. Багахан түсэб табяад, тэрэнээ дүүргээд һанаа амар һууха һэдэлгэ гаргадаг.

—Бидэ уһа намаг хатаажа, бургааһа шугы сэбэрлэжэ, шэнэ газар ашагладаг механизаторнууд гэр байраһаа холо, ехэнхидээ хээрын нүүдэл вагонхонууд соо байжа хүдэлдэгбди. Тиимэһээ ажалда, ажаһуудалдамнай олон бэрхэшээл ушарна. Тракторнуудта техническэ харууһан, бага зэргын заһабарилга хаһа сагтаа хэгдэнэгүй. Энээнһээ боложо, техникэ эбдэрнэ, һаатана. Үнгэрхэдөө амаралтын үдэр бидэниие гэртэмнай абаашаха автомашинашье үгы байдаг. Эдэ бүгэдэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ һаад ушаруулна. Минии һанахада агрохимиин албанда ехэ эрилтэ табихынгаа хажуугаар, тэндэ хүдэлдэг хүнүүдэй ажалай, ажаһуудалые һайн болгохо, машина техникээр хүсэд хангаха тушаа анхарал хандуулхаар,—гэжэ Сэлэнгын районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй оньһожоруулагдаһан отрядай тракторист Н. П. Герасимов хэлээ.

Тараалан, сабшалан дээрэ үбэлдөө-хабартаа шэбхэ ехээр гаргаха арга боломжо бии. Теэд ажахынуудта уридшалан шэбхэ обоолхо, бэлдэхэ хүдэлмэри хэгдээгүй байгаад, оньһожоруулагдаһан отрядай ажал һаатадаг. Энээниие хэн эмхидхэхэ ёһотой юм? Колхоз, совхоз гү, али «Сельхозхимия» нэгэдэл гү? Тэрээн тушаа үгэеэ ойлголсожо, нэгэ тогтомол гуримтайгаар хүдэлхэ сагнай болоо гэбэ тэрэ.

Агрохимиин албан болон ажахынуудай хоорондохи харилсаае мүнөөдэрэй эрилтэдэ тааруулан эмхидхэхэ, үндэр баян ургаса абаха хэрэгтэ бултанай харюусалгые дээшэлүүлхэ, тэрэнэй түлөө зүбөөр урмашуулха тухай Зэдын районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй оньһожоруулагдаһан отрядай начальник В. П. Зайцев, Кабанскын районой агропромышленна нэгэдэлэй түрүүлэгшэ А. Г. Шапангов гэгшэд хэлэһэн байна.

Улаан-Үдын агропромышленна нэгэдэлэй ахамад агроном Б. С. Разгус үгэ хэлэхэдээ, газарта утэгжүүлгэ, илангаяа шэбхэ, торф ехээр оруулжа, хүрьһэнэй үрэжэлтэ шорой—гумусые һайжаруулха хэмжээнүүдые абаха тухай тоотоо. Районой олонхи ажахынуудай газарай хүрьһые ходо хүсэтэй һайн байлгахын тула 3—4 жэл соо нэгэ дахин гектарай 50 тонно органическа утэгжүүлгэ оруулха хэрэгтэй. Гэбэшье колхоз, совхозуудта тараанай газар дээрэ шэбхэ үшөөл бага гаргагдана. Нёдондо район дотор 109,6 мянган тонно шэбхэ хээрэ зөөгдөө. Тэрэнэй миил 30 процентые «Сельхозхимия» нэгэдэлэй отряд зөөһэн байна.

Энэ дутагдалые усадхахын тула ажахынууд хоорондын химизациин пунктнуудые бии болгохо нэгэ газарта томо складуудые түхеэрхэ хэрэгтэй гэжэ һанагдана.

—Үнгэрһэн жэлдэ «Сельхозхимия» нэгэдэлдэ автомашинануудаар гол түлэб минеральна утэгжүүлгэ, элдэб хоро зөөхэ түсэб дүүргэгдээшье һаа, бүхы автотранспорт һаадгүйгөөр, дүүрэн хүсэндөө хүдэлгэгдэнэ гэхын аргагүй,—гэжэ Улаан-Үдын түбэй автотранспортна предприятиин жолоошон А. Н. Капустин тэмдэглэбэ.

Тиимэһээ энэ дутагдалые усадхаха хэмжээнүүд манайда абтажа байна. Предприятида жолоошодой 12 бригада ажалай эмхидхэлэй болон түлөөһэнэй подрядна гуримда ороод хүдэлнэ.

Зүблөөндэ хабаадагшад агрохимиин албанай хүдэлмэрилэгшэдэй 1983 ондо бэелүүлхэ социалис уялгануудые нэгэн дуугаар баталан абаа. Жэшээнь, тэрээн соо иимэ зорилгонууд табигдана: байгша ондо тараалан, сабшалан дээрэ бүхыдэнь 2.550 мянган тонно органическа утэгжүүлгэ зөөхэ, гансахан «Сельхозхимия» нэгэдэлэй отрядуудай хүсөөр 250 мянган холисо органическа-минеральна холисо утэгжүүлгын компост бэлдэжэ, газарай хүрьһэндэ оруулха. Мүн энэ жэлдэ 33.4 мянган тонно минеральна утэгжүүлгые тараалан, сабшалангай газарта шэнгээхэ. Бүхыдэнь 250 мянган гектар газарай ургасын буртаг үбһэ, хорхой шумуул химическэ аргаар сэбэрлэгдэхэ. Нилээд ехэ газар модо бургааһанһаа сэбэрлэгдэхэ, уһа намаг хатаагдаха, культуртехническэ хүдэлмэри хэгдэхэ байна.

М. НАМЖИЛОВ.

Улаан-Үдын М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой инструментальна цехтэ 6-дахи разрядай слесарь Тихон Иокимович Павлуцкий хүдэлдэг юм. Тэрэ дүшэ гаран жэлдэ шэлэһэн мэргэжэлээрээ хүдэлнэ. Түрүү слесарь, дүй дүршэлтэй мэргэжэлтэ хори гаран залуушуулые мэргэжэл шадабаридаа һургажа, «гарыень гандагада, хүлыень дүрөөдэ» хүргэһэн байха юм. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй ударник Т. И. Павлуцкий мүнөө үдэр бүриингөө даабаринуудые үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: слесарь Т. И. Павлуцкий ажалдаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ОЛООРОО ҺУРАНА

Шэнэ жэлэй эхинһээ хойшо Ахын райондо нийтэ мэргэжэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй экономическа шэглэлтэй һуралсал эхилһэн байна. Партиин Ахын райкомой болон районой агропромышленна нэгэдэлэй управлениин зохёон табиһан программаар эндэхи колхозуудта һаалишадай, мал адуулагшадай, хонишодой, механизаторнуудай 4 бүлэг һургуули хүдэлнэ. Мүн иимэ һуралсал колхозуудай мэргэжэлтэдэй дунда эмхидхэгдэнхэй.

Эдэ һургуулинууд һарадаа хоёр дахин хэшээлээ хэдэг юм. Колхозуудай түрүүлэгшэнэр, ахамад мэргэжэлтэд ажалшадтай хэшээлнүүдые үнгэргэнэ.

Районой ажалшадай һургуулинууд эмхи гуримтайгаар, эдэбхитэйгээр хүдэлнэ. Илангаяа «50 лет Октября», «Улаан Аха» колхозуудта һаалишад, хонишод, мал адуулагшад, механизаторнууд хэшээлнүүдтээ ханалгатайгаар хандана. Юуб гэхэдэ, партиин Центральна Комитедэй ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй, эндэ нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгын гүн гүнзэгы удхые шудалан үзэхэтээ хамта өөһэдынгөө мэргэжэлэй шухала асуудалнууд болон түрүү дүй дүршэлэй шэнэ онол аргануудтай танилсана.

Д. ГАРМАЕВ.

КОЛХОЗУУДАЙ ТООСООТО-ҺУНГАЛТЫН СУГЛ…

ЭРИЛТЫЕНЬ ШАНГАДХАХА

Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» колхозой колхознигууд партиин XXVI съездын, мүн КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө ехэхэн хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Энэ табан жэлэй үнгэрһэн хоёр жэлэй хугасаа соо түс ажахы мал ажалай продукци үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха талаар яһала амжалта түйлаа. Тодорхойлон хэлэбэл, мяха, һү, нооһо үйлэдбэрилхэ түсэбүүд үлүүлэн дүүргэгдэһэн, адууһа малай ашаг шэмэнь эрид дээшэлһэн байна. Эндэ нёдондо мал ажалай продукциин гарзань урда жэлэйхиһээ 300 мянган түхэригөөр доошолоо гэхэ гү, али 826,3 мянган түхэригһөө 526,7 мянган түхэригтэ хүргэгдөө. Үнгэрһэн жэлдэ бүхы продукциие үйлэдбэрилгэ 4.116 мянган түхэриг болгогдоо, үрэанданайхиһаа 1.496 мянган түхэригөөр дээшэлээ. Эндэһээ ажахын гарзань 859 мянган түхэригөөр бага болгогдоһон байна.

Колхозой правлениин түрүүлэгшэ болон бусад үгэ хэлэгшэд ажахынгаа тоосоото суглаан дээрэ өөһэдынгөө байдалые шүүмжэлэн тэмдэглэхэдээ, ажал дээрэхи дутуу дундануудаа элирхэйлээ. КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй ёһоор, үдэр бүри дайралдадаг дутагдалнууд ажалай, гүрэнэй, түсэбэй журамуудай һуладаһанһаа эхитэй гэжэ бултандаа тэмдэглэбэ.

— Манай ажахыда хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ талаар яһала ехэ арга боломжонууд бии. Нэн түрүүн газар тараалангаа зүбөөр ашаглаһанай ашаар үндэр, баян ургасын хойноһоо тэмсэхэ болонобди. Ажахымнай 7100 гектарта ороoһото ургамалнуудые таридаг юм. Харин энэ газарһаа жэл бүри бирагүй ургаса хуряанабди. Үшөө бидэндэ 1 мянга гаран гектар нуга сабшалан даалгагданхай, — гэжэ нүхэр Н. Г. Цырендашиев элидхэл соогоо хэлээ.

Юундэ иимэ бага ургаса абанабибди гэһэн асуудалда колхозой ахамад агроном Ж. Ц. Цыдыпов харюусахадаа, хабарай тарилгын хүдэлмэридэ, мүн газарай хүрьһэ һайжаруулха талаар ехэхэн дутагдалнуудай байһыень тодорхойгоор хөөрэжэ үгөө.

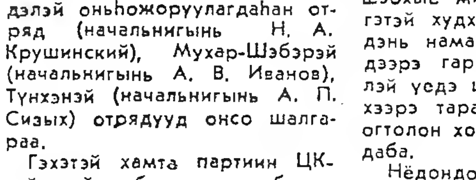
— Бидэ жэл бүри байгаалиин муугаа ургаса абанагүйбди гэжэ хүн бүхэн хэлэдэг. Энэ тон буруу ябадал гэхэ байнаб. Колхознай тарлан ажалые һайжаруулха талаар мүртэй ажал ябуулнагүй. Илангаяа ороoһоной үрэһэ хүрэнгын, органическа болон минеральна утэгжүүлгын дуталдаһанһаа, саг соонь агротехническэ хүдэлмэри ябуулаагүй дээрэһээ иимэ бага ургаса абанабди. — гэжэ колхозой ахамад агроном тобшолоо. — Энэшье жэлдэ бидэ ажалдаа нёдондонойнгоо алдууе дабтажа байнабди. Хабарайнгаа тарилгада муугаар бэлдэнэбди, механизаторнууд олоор дуталдана, техникэ, машинын заһабарилга муу шанартайгаар хэгдэнэ, энэ харюусалгатай хаһада хэрэгтэй болохо тоһо, түлишэ багаар нөөсэлэгдэнэ, тоог дээрэ ямаршье хүдэлмэри ябуулагданагүй. Хабарай тарилгын үедэ бидэндэ нүүдэл хоёр гэр хэрэгтэй.

Энэ суглаан дээрэ ороoһото болон тэжээлэй ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ талаар ехэ хөөрэлдөөн болоо, арга нөөсэеэ элирхэйлэн хараа. Нэн түрүүн, машинно-тракторна паркаяа шэнэлхэ тухай хэлэгдэһэн байна. Түс ажахы жэл бүри гүрэнһөө 100 мянгаһаа дээшэ түхэригэй шэнэ техникэ худалдан абана. Мүнөө колхоз дотор 67 трактор, тэрэ тоодо: хүсэ ехэтэй К-700 түхэлэй 8 трактор, ашаанай 33 автомашина, ороoһоной 30 комбайн, тракторна 46 тэргэ болон бусад оньһон түхеэрэлгэнүүд тоологдоно. Колхозой автомашинанууд хайша хэрэгээр хэрэглэгдэнэ, мэргэжэлтэд болон харюусалгатай хүнүүд тоһо түлишынь шалганагүй. Зарим трактористнууд, жолоошод даалгагдаһан техникэдээ муугаар хандана. Жэшээлхэдэ, нёдондо хабарай тарилгын үедэ механизаторнууд Дамбаев, Чимитов, Нимаев гэгшэд архидажа, нилээд һаад тойбо ушаруулһан байна. Нүхэр Нимаев МТЗ-80 түхэлэй трактор хулуугаад, тэрэнээ аварида оруулжа, ажахыда ехэхэн гарза хээ. Нүхэр Хохлов ДТ-75 түхэлэй тракторые хүмэрюулээ. Эдэ бүгэдэ энэ ажахыда механизаторнуудай дунда ажалай журамай һуладаһые харуулна. Бүхы эдэ шалтагаанһаа боложо, колхозой трактористнууд үнгэрэгшэ жэлдэ К-700 түхэлэй тракторaар оройдоол 1501, «ДТ-75» тракторaар 534 гектарта ажал хэһэн байна.

Элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэд мал ажалда мүн лэ дутагдалнууд бии гэжэ тэмдэглээ. Түрүүшүүлтэй хамта ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг хүнүүд олон дайралдана. Эдэнэрэй ажалда нимээр хандаһан дээрэһээ колхоздо үнгэрһэн жэлдэ 3401 хонин, тэрэнэй 1593-иинь хурьгад, 58 эбэртэ бодо мал, тэрэнэй 49-иинь тугал гарзалһан байна. Жэшээлхэдэ, Ж. Гармаев, М. Хромых гэгшэдэй даадаг бригадын коллектив нёдондо зуун эхэ хонин бүриһөө түс түстаа 42, 45 хурьга абаа. Эдэ бүгэдын ашаар үйлэдбэрилэгдэһэн мал ажалай продукциин үнэ сэнгынь үшөө дээгүүр байһаар. Түсхайлбал нэгэ центнер һүнэй өөрын үнэ сэн 50 түхэригтэ болоно.

Мүн энэ ажахыда ажал хэхэ хүнүүд дуталдаһаар. Нёдондо 37 колхозник жэлэй туршада хүдэлмэри багаар хээ гэжэ элирүүлэгдэһэн байна. Эдэнэй дундаһаа З. Дан-…

Д. Ц…

ШЭНЭ ҮЕЫН ХОНИШО…

КОЛХОЗОЙ түб Гэгээтэ тосхонһоо зүүн-хойшоо холо бэшэ, Хушуун нютаг оршодог. Налбагар ута хадын хормойдо түхэреэн сагаан талын эхин багаар үни сагта түхеэрэгдэһэн хонидой хуушабар байра харагдана. Эндэ долоодохи жэлээ Ринчин-Доржо Цыренов эхэ хонидые харууһалжа байдаг юм.

— Тээ энээхэн, үбэлэй байрые тойроод хабтайгша 33 гектар сабшалан дээрэһээ үбһэ сабшажа абадаг, мүн тэрэ добын үбэрөөрхи тараалан дээрэ зеленко ургуулдаг оройл 7 гектар газартай зомди. Жэшээнь, нёдондо үбһэ хуряалгын звеное би өөрөө хүтэлбэрилжэ, һайн шанартай 700 гаран центнер үбһэ бэлдхээ һэмди, — гэжэ Ринчин-Доржо Цыренович хөөрэнэ.

Үнгэрһэн зун үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын үедэ ахалагша хонишонтой хамта залуу хүбүүд Жаргал Жапов, Пурбо Намсараев, мүн тиихэдэ һургуулиин 7 һурагшад хүдэлөө һэн. Морин косилкын хиргадаг зэмсэгыень доогуур тодхожо, сабшалангай ехэнхи хүбиин ногоое ехэл сэбэрээр сабшаа. Бута болдогтой, бургааһа харганаатай газарыень, мүн заха зуханууд соогуурхиие хуу гар хажууреаар сабшаһан байна.

— Луговод Базар Дымчикович Домбоевой туһаламжагүйгөөр, энэ сабшалангаһаа гектарай 25—30 центнер үбһэ жэл бүхэндэ соможо абахамнай хэсүүхэн байха һэн даа. Булагай уһалууриин һубаг ханааб хэрэглэжэ, агрономой заабариин ёһоор отарымнай дэргэдэхи участогые тэрэ үбгэжөөл үндалуулдаг. Үнэн сэхээр, ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг хүн юм, —гэжэ Ринчин-Доржо Цыренович һанаа сэдьхэлээ ханангяар хөөрэнэ.

Гэгээтэ нютагтаа эгээ түрүүшын хамтын ажал эмхидхэгшэдэй нэгэн, үнинэй коммунист, 30 гаран жэл соо Ленинэйнгээ нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр хүдэлмэрилһэн, түсхайта пенсионер Базар Дымчикович Домбоев мүнөөшье гэртэ ажалгүй һуудаггүй. Колхозойнгоо арадай хиналтын бүлэгүүдые толгойлогшо, арба гаран жэлдэ сабшалан уһалжа луговодой баян дүршэлтэй болоһон, олондоо хүндэтэй, «хуушан шадалаа» алдаагүй эдэбхитэн гээшэ.

— Үшөө зеленкын һайн ургаса хуряагдаа. Бүхыдөө 600 гаран центнер гэхэ гү, али гектар бүриһөө 95 центнер шэмэтэ ногоон тэжээл нөөсэлэгдэһэн байна, — гэжэ ахалагша хонишон мэдүүлнэ. —Һүүлэй 3—4 жэлэй үедэ түрүүшынхеэ зеленкын иимэ баян ургаса хуряагдаа. Айхабтар үдхэн, үндэрөөрөө хүнэй толгойдо туламаар ургаа юм, — гэнэ.

Үнэхөөрөөшье, Ринчин-Доржо Цыреновэй отарын үбһэ тэжээл хадагалдаг хорёо соонь, мүн зеленкоёо сomoжо хүреэлһыень харахада, хэдэн томо һуринууд тэбхылдэнэ. Сэхыень хэлэхэдэ, эдээн шэнги үбһэ тэжээлээр дүүрэн хангагдаһан байбашье, хони, хурьгадаа тураадаг, зариманда гарзалуулдаг хонишодшье ушардаг ааб даа. Тиимэһээ Ринчин-Доржо Цыреновичэй ажалайнь амжалта ганса энээнһээ бэшэ. Харин үбһэ тэжээлээ бодомжотой зүбөөр, нарин нягтаар гаргашалжа, үбһэ, зеленкоёо хэршээд, талха тараантай холижо, витаминтай тэжээл, болон минеральна зүйлнүүдые хонидтоо нэмэлсэжэ үгэдэг. Үнгэрэгшэ жэлһээ эхилжэ колхоздо шэнгэн тэжээл — хэмэл һүн (бурдууг) элбэгээр бэлэдхэгдэдэг болоо. Хонид, хурьгад тэрээндэ бага багаар дадажа, мүнөө ехээр ууна. Түрүүшээр Ринчин-Доржо Цыреновэй отарада үдэрэй 600 килограмм бурдууг асарагдадаг һаа, хабарай хагсуу сагта 1000 килограмм багадаад байгаа юм. Һайнаар бэлдэгдэһэн хэмэл һүн эхэ хонидой тобир тарганиие алдуулнагүй, тэдэниие һүтэй болгожо, хурьгадаа садхаахадань туһална.

АХАЛАГША хонишоной хани нүхэр Цырен-Дулма Дамбиевнагай, тэндэ хүдэлэлсэдэг хурьгашадай хүсэл оролдолгоор нёдондо, СССР-эй 60 жэлэй ойн баярые тэмдэглэһэн жэлдэ, һайн амжалта түйлагдаа һэн. Түсэбтэ табан жэлэйнгээ хоёрдохи жэлэй даабарие тэдэнэр үлүүлэн дүүргээ. Жэшээнь зуун эхэ хонин бүриһөө 111 хурьган абтажа, тэдэнь түс бүридөө 24 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэһээнь һалгаагдаа. Хонин бүриһөө 3.2 килограмм нооһон хайшалагдаа. Ахалагша хонишон Ринчин Доржо Цыренов районойнгоо 54 «зуутанай» дундаһаа дүрбэдэхи һуури эзэлжэ, энэ табан жэлэй туршада районой, республикыншье түрүүшүүлэй зэргэдэ найдамтай һуури эзэлбэ.

— Эдэ жэлнүүдтэ Цырен-Дулма бидэ хоёр ээлжэлэн «Зэдын үнэн», газетын редакцида үнгэргэдэг «зуутан-хонишодой» уулзалгада хабаадалсабабди, — гэжэ Ринчин-Доржо Цыренович энеэбхилэн хөөрэнэ. —Манай ажалда, ажаһуудалда сэгнэшэгүй ехэ аша туһатай хөөрэлдөөн болодог, — гэнэ.

Дүй дүршэлтэй болоһон эдэ хонишод түйлаһан амжалтануудаараа һанаагаа амардаггүй. Түрэл колхозойнгоо жасада бага бэшэ сэбэр ашаг олзо оруулһаар. Энээниие һүүлэй жэлнүүдэй хүдэлмэриин зарим тэды дүнгүүд гэршэлнэ. Гандуу уларилтай хүшэр хүндэ жэлнүүдтэшье тэдэнэр муу бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлаа. Түсхайлбал, 1979 ондо түрүүшынхеэ хурьгалһан зүһагуудай зуун хонин бүриһөө 101 хурьган абтаа һэн. Харин 1980 ондо —102. урзанда үшөө олон — 115 хурьгад зуун эхэ хонин бүриһөө түлжүүлэгдээ. Жэл бүхэндэ тэрэ хонин бүриһөө 3 килограммһаа дээшэ ноoһо хайшална.

Ринчин-Доржо Цыренович хонин ажалда ходол түрүү дүй дүршэл, шэнэ онол аргануудые нэбтэрүүлхэ бодолтой ябадаг хүн гэжэ нютагаархинь хөөрэлдэдэг. Нёдондонһоо хойшо үшөө нэгэ иимэ шэнэ дүй дүршэл тэрэнэй отарада хэрэглэгдэдэг болоо.

Зүүн-Гэгээтэ гэжэ газарта Цыреновтэнэээр хүршэ хаяа хадхан Цыден-Дамба Намтаевич Галсановай даадаг отара байрладаг юм. Үнгэрһэн жэлдэ хурьгадаа абахын урда тээ КПСС-эй Зэдын райком, райгүйсэдком эндэ районой хонишодой семинар үнгэргөө һэн. Отарые даагша нүхэр Галсанов хонидой хурьгалха тусхай таһалга (боксо) байра соогоо түхеэржэ, тэндээ элдэб оньһожоруулга яажа хэрэглэдэгээ сугларагшадта харуулһан байна.

Хододоо урагшаа һаналтай Ринчин-Доржо Цыренович баһал тиимэ амяарлагдаһан таһалга хашаа соогоо дары түхеэржэ, бүхы 672 хурьгадаа тэндээ абадаг болоо.

Урдынхидал адли эхэ хонид түрэһөөр түрүүшын 6—8 хоногто тэрээн соо хурьгадтаяа амяарлагдажа байлгагдахаяа болёошье һаа, ходо сугтаа тэдэнэр байхадаа, бэе бэедэ түргэн дадана, мүн хурьгадшье эхэеэ дары таниха болоно, түргөөр түлжэнэ, бэежэнэ.

—Манай эндэхи эрхэ байдалда тааруу, зохид энэ аргые хэрэглэдэг болоһомнай, һайн гээшэ ааб даа, — гэжэ ахалагша хонишон тэмдэглэнэ. — Энэ байгша оной түл абалгада бэлдэхэдээ, хабтагай модон оёор байрынгаа тэг дундуур дэбдеэд, тэрэнээ нэгэ тээшэнь налуугаар хабсаргааб. Тиимэһээ хонидой хурьгалдаг таһалгань доогуураа дулаан, хуурай, мүн сэбэр байлгагдана.

АЖАЛАЙМНАЙ ЗАЛУУ ХАЛААН

АНХАРАЛ, ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭ АДЛИ ХЭРЭГТЭЙ

...нь Улаан-Үдэдэ болоhон республиканска ... дээрэ «Хүдэлмэришэн болон колхозно таряаша залуу халаание бэлдэхэ, хүмүүжүүлгые саашадань hайжаруулха» тухай асуудал ... хэлсэгдээ гэшэ hааб ... дээрэ хурсаар тавиhан тодорхой зорилго КПСС-эй ЦК-гай XXVI ..., мүн КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдhээ ... гараа гэжэ бидэ мэдэнэбди. Тиимэhээл ... хүдөөгэй районой тодорхойлбол, манай ... райондо хэр зэргэ ... байhан тухай зэ... хөөрэхэ, hанамжа, ... оруулха, бии байгаа дутуунуудые шүүмжэлхэ зорилготойбди.

... жэлнүүдтэ хүдөө ажа... шиидхэбэридэ залуушуу... тоодо комсомол... бэелүүлдэг үүргэ ха... дээшэлээ. Гансал ... районодо таба мянга ... залуушуул үйлэдбэ... hалбаринуудта хү... гэхэ гү, али районой ... 46 процентнь ... Бүри тодорхойгоор ... үзэбэл, ажахынууд, ... эмхи зургаануудта ... залуу механизатор, 146 ..., 125 hаалишан, 105 ..., хүдөө ажахын 91 ... тоологдоно. Эдэмнай ... болодог.

ургалтада анхаралаа саг үргэлжэ хандуулжа байдаг гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Жэшээлхэдэ, үнгэрhэн жэлэй hүүл багаар болоhон КПСС-эй райкомой XI пленум дээрэ ВЛКСМ-эй эмхинүүдые партиина организацинуудай зүгhөө хүтэлбэриие эрид hайжаруулха тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэжэ, партиин райкомой хоёрдохи секретарь нүхэр С. Сахаев дэлгэрэнгы элидхэл хэhэн юм. Пленумэй баталан абаhан шиидхэбэри дотор комсомолой эхин организацинуудай хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ, комсомолой прожекторэй нүлөөлхы хүсые дээшэлүүлхэ талаар тодорхой хэмжээнүүд хараалагдаа hэн.

Гэбэшье, хүдэлмэришэн ангиин болон колхозно таряашадай залуу халаание бэлдэхэ, залуу хүдэлмэришэд, колхозникуудай хүмүүжэл hайжаруулха хэрэгтэ үшөөл шиидхэгдээгүй асуудалнууд, алдуу дутуунууд олон байhаар гэжэ тэмдэглэлтэй.

Нэн түрүүн, тэдэнэй үзэл сурталай талаар болбосоролые абажа үзэе. Район дотор 765 залуу хүдэлмэришэд болон колхозникууд политическэ, экономическа болон комсомолой системын hуралсалда хабаадуулагданхай. Гадна Яруунын тосхон, hууринуудта соёлой 21 байшан ба клуб, 22 библиотекэ, 20 улаан булан, ...

ябуулгануудта хабаадана гэhэн мэдээнүүд райсоведэй гүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таhагта нэгэтэ бэшэ ородог. Тиимэhээнь хүдэлжэ байhан залуушуулайшье, hурагшадайшье дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри шангадхаха саг тулажа ерээ гэжэ hанагдана. Энэ талаар элдэб hонин хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэдэ, республикын бусад районуудта үргэнөөр хэрэглэгдэдэг шэнэ шэнэ онол аргануудые нэбтэрүүлхэдэ яанаб гэhэн асуудал табилтай. Жэшээлхэдэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай ветерануудтай уулзалгануудые нютаг бүхэндэ үнгэргэхэ дүүрэн арга боломжо бии. Тэсд юундэшьеб энэ хэрэг анхарагданагүй. Районой ДОСААФ-ай комитет (түрүүлэгшэнь В. П. Бобыкин) армида бэеэ зэhэжэ байhан, мүн бүхы залуушуулайшье дунда ямаршье хүдэлмэри ябуулнагүй гээд тэмдэглэлтэй. Тиихэдэ, залуу хүдэлмэришэдэй болон колхозникуудай сүлөө сагаа ашатуhатайгаар үнгэргэлгэдэ спорт гүнзэгы удха шанартай гэжэ мэдээжэ ааб даа. Спортивна шэглэлтэй хүдэлмэри гол түлэб hурагшадай дунда үнгэргэгдөө hаа үнгэргэгдөөд, бүхы хэмжээ ябуулгануудынь тэрээгээрээл түгэсэшэдэг муутай юм. Сэхыень хэлэхэдэ, hүүлэй хэдэн жэлэй туршада спортын нэгэшье зүйлөөр манай Яруунаhаа республикын чемпион ургажа гараагүй гээ hаа, алдуу болохогүй. Энэньшье гайхалгүй, юуб гэхэдэ, районоймнай «Урожай» бүлгэмэй түрүүлэгшэ Б. Аранзаев, мүн А. Цырендашиев гэгшэд хүдэлмэришэн залуушуулай дунда ямаршье ажал ябуулнагүй. Энээнтэй дашарамдуулан хэлэхэдэ, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партиина, совет болон профсоюзай органууд спорт саашадань хүгжөөхэ, олоной дунда дэлгэрүүлхэ хэрэгые анхарнагүй гэшэ ха.

...рдэ баримтануудые хаража үзэхэдэ, Яруунын райондо ажалаймнай гол шухала халаан болохо комсомолшууд болон залуушуулай үзэл сурталай болон соёлойнгоо талаар, мүн бусад хүгжэлтэдэнь анхарал hаhанда хүрэмөөр хандуулдагагүй гэжэ тобшолмоор.

Тэрээнhээ гадна, залуу хүдэлмэришэд, колхозникуудые ... ажалдань томилхо, хүлхээ түрүүшынхээ ерэхэдэнь зохисотойгоор, анхаралтайгаар угтажа абаха гэхэ мэтэ олон шухала зүйлнүүд харааhаа алдагдана гэшэ. Тиимэл хаданьаа районоймнай ажахынуудта 37 процент механизаторнууд, 8 процент hаалишад, 20 процент хонишод, 22 процент тугалшад дутадана бэшэ гү?

Залуу хүдэлмэришэд, колхозникууд тушаа халуун оролсолго гаргаагүй, тэдэнэй али бүхы талын хүмүүжэл, болбосорол анхараагүй hаамнай, тэдэнhээ иимэ байдалай үбилхагүйнь ойлгосотой ааб даа. Ушар иимэhээ, КПСС-эй райкомой XI пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар ажахынуудай партиина, профсоюзна организацинууд, совет болон ажахын органууд ехэ хүдэлмэри ябуулха уялгатай болоно. Нэн түрүүн, комсомолой эхин организацинуудай ажалые зүбөөр хүтэлбэрилхэ, тэдэниие эдэбхижүүлхэ шухала. Юрэдөөл, районоймнай бүхы залуушуулда адли тэгшэ анхарал, хүмүүжүүлгэ хэрэгтэй болоно бшуу.

... шэдынь архидажа, ажалhаа hамшана. Үнгэрhэн 1982 оной туршада 14 залуушуул гэмтэ ябадал үүсхэhэн, тэрээндэнь дүн хамта 25 хүн хабаадаhан байба. Эдэмнай гол түлэб хүдэлжэ байhан залуушуул гэжэ элирүүлэгдээ. Гадна хуулиин наhа хүсөөгүй, үшөө hургуулида hуража байhан эдир хүбүүд, басагад заяг заршам эбдэнэ, хуули буса ...

... талаhаа, партиин райкомой залуушуулай хүмүүжэл... эдэнэрэй болбосорол болон үзэл сурталайнгаа талаар ...

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленум дээрээ үгэ хэлэхэдээ, партимнай ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой залуу үетэнэй болбосорол, хүмүүжэлдэ онсо анхарал хандуулха шухала, тэдэнэр лэ манай ороной ерээдүй гээшэ гэжэ тэмдэглэhэн ушарынь үнэн зүбшье, гүн удхатайшье захяа мүн болоно. Энээниие мартажа болохогүйл.

Э. БУДАЕВ,
КПСС-эй гэшүүн.
Яруунын район.

... дахэн дүүргэлтые тодо наринаар хиналта ба шалгалта ... ажал хүдэлмэриин ленинскэ ёho гурнмай таhаршалтахэна мүн. Тэдэнэр дутагдалнуудые саг болзортонь илахэдэ, зайсуулхада туhална. тохёолдоhон эрхэ байн ... эмхидхэлэй болон нийтэ-политическэ хүдэлмэриин ... тодорхойлхо, тэрэниие бүри эли тодо, ашаг үрэтэй болгохо арга олгоно. Хиналта хадаа хүдэлмэрилэгшэдэ харюусалгын, хэрэг тушаа оролдолгын мэдэрэл ... журам хүмүүжүүлдэг зэбсэг хэрэгсэл болоно. Гүйсэд дүүргэлтые саг үргэлжэ дээрэhээньшье, эхин шатаhаа ... коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй ... хабаадалгатайгаар шалгадаг лэ ушарта эгээн үнгэргүүд туйлагдана гэжэ бодото байдал гэршэлнэ. ... гарhан хэрэгэй бэелүүлэгдээгүй ушар бүхэн тон ... эрилтэтэй, бүгэдэндэ мэдээсэгдэхэ сэгнэлтэ абаха ...

... хаа-хаанагүй энэ хүдэлмэри имагтал нимээр та... байhаар. Жэшээнь, нэгэ забойhоо сүүдхэдэ мян... үлүүшье нүүрhэ абаха гэhэн шахтернуудай ... хүдэлөөе дэмжэжэ, СССР-эй Нүүрhэнэй ... министерство коллегиин олон тоото ..., тогтоолнуудые толилhон байна. Теэд тэдэнь ... ажал ябуулгаар хангагдаагүй, тэдэниие бэелүүл... хинагдаагүй. Энэл ушарhаа бассейнүүдтэ оньhулагдаhан забойнуудай олон болоошье hаа, нимэ ... дүрбэнэй нэгэ хубяар үсөөрөө. Бүхы hал... нүүрhэ абалгын бага болоhониинь эндэhээл эхитэй. ... хэрэгые бодотоор эрхилхын оронде суглаа зүблөө ... зарладаг. элдэб эсын захиралта заабаринуудые ..., харин ёhотой хиналтые мини лэ мэдээсэл. тоо... суглуулгаар hэлгэдэг баримтанууд үшөө үсөөн ... дайралдана. Инмэ саарhан дээрэ. ёhо тэдыгээр бэе... хүтэлбэри hайн үрэ дүн үгэдэггүй. Дутагдал... усадхахын оронде тэдэниие бүри hүжэрөөдэг. кадр... элдэбхи хэшээлые хизаарладаг, ажалhаань hам... байна бшуу. Тэрээнhээ гадна абтаhан документ... гүйсэдхэн бэелүүлэгдээгүй үлэхэдөө. хүнүүдые ха... hургана ха юм. Оскольско электрометаллургическа комбинадта бригадна подряд үргэнөөр нэб... тухай олон тоото захиралта шиидхэбэринүүд ... аад, Злобиной онол аргаар хүдэлдэг коллекти... тоо олошорно бэшэ, үсөөржэ байна. Подрядна бри... тарахашье ушарнууд үзэгдэнэ.

... хүдэлмэриин хэмжээе саашадань дээшэ... гүйсэдхэн дүүргэлтые хинаха, шалгаха хэрэг ... зорилго партимнай табижа байна. Эдэ асуу... партиина комитедүүдэй гол анхаралда байха зэр... Тэдэнэр абтаhан шиидхэбэринүүдэй бэелүүлгые ... анхарха. хиналта эмхидхэдэг организацинуу... оролдолгые шэглүүлхэ. тэдэнэй ажал ябуул... хонишалгалта хэхэ хэрэгтэ дабталга... Хиналта бэелүүлгые хангаха ... гүрэн... ахын орган...

... Ринчинов, О. Д. ..., Н. З. Аюшеева -Ульти..., ... Тунэ, Хориин ... ын участо... мастер Б. Н. Еремеев гэг... нэрые эндэ хүндэлэн ...

- ... Д. ЦЫРЕН...

1960-аад оной үеэр Догойдо Забайкалиин нарин ноохото хонидой үүлтэр бүрин түгэс байгуулагдажа, ажахын эгээл олзотой hалбари болоо hэн. Энэ ушарта колхоздо дүй дүршэлтэй хонишод хэрэгтэй болобо. Коммунис партиин гэшүүн Балдан Соктоевто колхозой правлениин хонишоноор ажаллаха тухай дурадхал оруулхадань, гэр бүлэтэеэ хөөрэлдэhэнэйнгөө hүүлээр зүбшөөлөө үгэhэн юм.

— Тэрэ үедэ мандашни хүшэрхэн байhан юм. Нийтын харюусалгатай ажалые хуруу хухадгүйгөөр бэелүүлхын хажуугаар өөрынгөө гэр бүлын байдалда анхарал хандуулха хэрэгтэй. Тиихэдэ үхибүүднай улаан сурбанууд байhан тула, тэдэнээ тусгаар хүмүүжүүлхэ шухала hэн, — гэжэ Балдан Соктоев hаяшаг хөөрөө hэн. Зүгөөр харюусалгаяа hайн мэдэрээд ажаллахадань хамтын ажалшье, гэр бүлын хэрэгүүдшье адли тэгшэ бүтэсэтэй байгаа.

Хонишон Соктоевтнай дүй дүршэлынь жэл бүхэндэ улам баян болобо. Улаан сурба үхибүүдыньшье үндыжэ, гэртэхиндээ туhаяа үзүүлжэ эхилбэ. Наймадахи, юhэдэхи табан жэлнүүд соо Соктоевтон имагтал эхэ хонидые харууhалжа, түсэб болон уялгануудаа хододоо үлүүлэн дүүргэдэг байгаа. Илангаяа юhэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы шатада хонишодой дүнгүүдынь эли бодо дээшэлээ. Тэрэнэй дүнгөөр 1974 ондо

ХҮРШЭНЭРЭЙ hонин

АЖАЛША ҮНЭР БҮЛЭ

Балдан Соктоев «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаба. Харин бүри урда тээнь, 1970 ондо тэрэ «Шэн зоригто ажалай түлөө. Владимир Ильич Ленинэй түрэhөөр зуун жэлэй ойдо» гэhэн медаляар шагнагдаhан юм.

Арбадахи табан жэлнүүдтэ ахалагша хонишон Балдан Соктоев гэр бүлэтэеэ хамта ажал дээрээ бүри hайн ажалай дүн туйлаа. Тэрэнэй ударидадаг хонишодой бригада табан жэл соо зуун эхэ хонин бүриhөө дунда зэргээр зуун дүрбэн хурьгадые абаhан, даашынгаа hүрэгые гарзада оруулангүй харууhалhан, мүн ноохоор түсэбөө дүүргэhэн байха юм.

— «Мал дахаха — ама тоhодохо»—гэhэн буряад арадай сэсэн үгэ байдаг ааб даа. Теэд мал харууhалжа, тэрэнэй урдань орохо гээшэ бэлэн бэшэ даа. Тэнгэриин үдэр бүри тэдэниие харууhалжа, ашаг олзонь абтадаг гээшэ. Халтал харууhыень hуладхабал, «hулын хойморто» hууха жэшээтэй, — гэжэ нүхэр Соктоев манда хөөрөө hэн.

Балдан Соктоев хонидой адуулгада гол анхаралаа хандуулдаг. Ушарынь хадаа Догойдо ногоогоор элбэг нэлэнхы бэлшээри гэжэ хомор болонхой. Тойроод малшад хаяа хадхама ажаhууна. «Иимэ ушарта бэлшээриеэ зүбөөр шэлэн олохо гээшэ тон шухала. Үглөөнэй таба-зургаан сагта үдэр бүхэндэ бэлшээридээ гарадаг хонид яhала үл залгажа, үдын халуунаар хургажа эхилдэг. Тиихэдэ, эдээниие үдэшын hэрюугээр харанхы болотор адуулхада гэдэhээ сададаг», — гэжэ ахалагша хонишон хөөрөө hэн.

Харин бэлшээриин хаhада орой болотор хотондоо байhан хонид хүшэлэнгүй түрүүшын хүйтэнөөр гарзалжа эхилдэг. Тэдээндэ хоол хэды эдюулбэшье туhагүй байха. Удаадань, амжалта туйлахын түлөө хонишонойхи үрэжүүлгэ болон хонидой түрэлгэдэ онсо анхарал хандуулна. Намарай сагта хонидые үрэжүүлхэдээ, тэдэнээ хүсэ шадал ехэтэй байлгахые оролдоно. Тиимэ хонид олоор эхирлэдэг гэжэ хонишон онсолон тэмдэглэнэ. Зүгөөр, мал хүшэтэй байлгахын түлөө үбhэ тэжээл нилээд горитойхон хэрэгтэй болодог. Үнгэрhэн жэлдэ сагай уларилай нилээд бэрхэтэй байhан дэбрэhээ округой малшад ехэхэн хохидолдо оролсоо. Гэбэшье, нийтынгээ малай үбэлжэлгэдэ hайнаар бэлдэhэн Балдан Соктоевтнай гэр бүлэ үнгэрэгшэ үбэлжэлгые яhала hайн дүнгүүдтэйгээр түгэсхөө. Отара дээрээ хонидой эртын түрэлгэ үнгэргэжэ, зуун эхэ хонин бүриhөө дунда зэргээр зуун зургаан хурьгадые абаад, яhала тобирнуудаар түлжүүлжэ, түрэл ажахыдаа тушаагаа.

— Үнгэрэгшэ жэлэй хүндэ хүшэр үбэлжэлгэ манда ехэхэн hургуули боложо үгөө. Тиимэhээ зуниинь үбhэ ногооной хэды муугаар ургабашье, ехэ тэжээл нөөсэлхые оролдообди. Дамдинжаб хүбүүнтэеэ зуун табяад центнер үбhэ сабшажа hурилөөбди. Манай мэдэлдэ «Беларусь» трактор бии. Тэрээндэ шагтагалха косилкатай, тармууртайбди,— гэжэ Балдан Соктоев хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ.

Нуурта гэжэ газарта байhан эдэнэй бууса шадар хори гаран жэлэй туршада нёдондонойхи шэнги hайнаар зелёнко ургаагүй. Тиимэhээ эдэнэр гэр бүлэтэеэ хамта мянгаад центнер зелёнко хуряажа хорёодоо оруулаа hэн. Юрэдөөл, Балдан Соктоевтнай гэр бүлэ энэ жэлэй нийтын малай үбэлжэлгые ядамаггүй дабажа гараха аргатай болонхой.

Балдантан ажалай hүүлээр уужам hаруул байшан гэртээ сугларжа, субботын үдэр байhан тула «Баян талын аялга» гэдэг хүгжэмтэ дамжуулга Улаан-Үдэhөө урмашан шагнана. Бэлигтэй дуушан Цыбегмит Дугарова «Совет Хуулиин hайханда» гэhэн буряад арадай дууе дамжуулгын үргэлжэлдэ сэдьхэлэй гүнhөө хангинуулба.

Энэ дууе шагнаhан Балдан Соктоев: «Манай бүри бага ябахада дууладдадаг дуун hонин байна даа. «Совет Хуулиин hайханда оронойм шарай сэлмэгхэн», — гэжэ бидэ омогорхон зэдэлүүлдэг бэлэйбди. Тэрэ гэhээр он жэлнүүд урилдан үнгэржэ, эльгэн түрэл Эхэ ороноймнай түхэл шарай бүри сэлмэг, алхасань эршэтэй болоо байна даа, — гэжэ гэр бүлынхидтөө урмашан хоорэнэ.

Эхэ ороноо эгээл иимэ, баян дэлгэр болгохо хэрэгтэ Догойн «Россия» колхозой түрүү хонишон Балдан Соктоевтнай гэр бүлэ өөhэдынгөө туhа нэмэриие оруулалсан ябана. Совет Конституциин элшэ гэгээн наран доро ажаллаха, амарха, мүн hургуули шудалха бүрин эрхээ олоhон энэ гэр бүлэ Агын талын ажалша малшадай жаргалта байдалые гэршэлнэ.

Сэдьхэл дэмжэhэн энхэ тайбан бэе, урагшаа тэгүүлhэн унтаршагүй хүсэл эрмэлзэл — энэ гэр бүлынхидые амжалтада уряална. Тиимэhээ энэ хэлэгшэдээ гэршэ болгон, ахалагша хонишоной, тэрэнэй гэр бүлынхидэй ажал дээрээ туйлажа ябаhан дүнгүүд, урдахи зорилгонууд дээрэнь тогтожо, бүлынь намтар хөөрэхэбди.

***

Малша угсаатай Соктоевтнай Балдан хүбүүн баhал хонидой маараан, үнеэдэй мөөрөөн соо үдэжэ, табан хушуун малай абари зангые өөрынгөө табан хургандал адляар мэдэхэ болоhон байгаа. Зүгөөр Совет засагай ашаа туhаар эдир Балдан hургуули үзэхэ азатай байжа, гэртэхинэйнгээ намтарые бүри үргэдхэбэ. Догойн эхин шатын, Зугаалайн долоон жэлэй hургуулинуудта тэрэ hуралсаа. Удаань ажабайдалайнгаа замда гарахадаа, түрүүшээр Могойтын МТС-эй механизатор болоод, нютагай колхоз, совхозуудай газар таряалан үргэдхэлсөө. hүүлдэнь МТС-үүдэй үгы болгогдоходо Балдан Соктоевтон түрэл Догойгоо Могойтоhоо бусажа ерээ бэлэй. Анхан шудалhан малшанай дүршэл Балдантанда хэрэгтэй байба.

Тиигэжэ Балдан Соктоевтон 1957 онhоо 1964 он болотор «Россия» колхозой мал ажалда ябаа.

Шэнэ түл абаха байрань сагаадагдаhан, шэглэгдэhэн байгаа hэн.

Үнгэрэгшэ зун дурсагдагша хонишоной бүлэ даашынгаа hүрэгэй хүгшэрхэдэнь, тэдэнээ гүрэндэ тушаажа, орондонь залуу хонидые даажа абаа. Эдэ хонидынь мүнөө гурбадахияа түл үгэжэ байна. Соктоевтон «хонин бүхэнhөө — хурьга абаха» гэhэн хүдэлөөндэ оролсон, зуун эхэ хонинhоо зуун ербанhаа үсөөн бэшэ хурьгадые абажа түлжүүлхэ гэhэн социалис уялга абаад ажаллажа байна.

Ажал дээрээ амжалта туйладаг гэр бүлын байра байдалыньшье хүдэр, үнэр байха юм. Анханда улаан сурба ябаhан үхибүүдынь томонууд боложо, уурхайhаа дэгдэhэн хараасгайнуудтал ажабайдалайнгаа харгыда гараа.

Ехэ басаган Сэпэлмаань Буряадай хүдөө ажахын институт дүүргэhэнэй hүүлээр, гэр бүлэ болонхой. Хоридо ажаhууна. Сэжэдма басаганиинь Шэтын багшанарай институт дүүргээд, Билитуй дээрэ ажаллана. Ветеринарна врач мэргэжэлтэй Доржижаб хүбүүниинь гэр бүлэтэеэ Забайкальск дээрэ ажаhууна.

Дугаржаб хүбүүниинь үнгэрэгшэ жэлдэ Шэтын багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультет дүүргээ. Сэсэгма басаганиинь Шэтын медицинскэ институдай дүрбэдэхи, Дарижаб — Благовещенскын медицинскэ институдай табадахи курсда hуралсана. Харин Дармажаб үнгэрэгшэ жэлдэ Шэтын медицинскэ институдта hурахаар ороо. Гансал Дамдинжабынь дунда hургуули дүүргэhээр, гурбадахи жэлээ гэртэхиндээ хонин ажалдань хамhалсана.

Балдан Соктоевтнай гурбан багань Догойн дунда hургуулида hуралсалаа үргэлжэлүүлhээр. Зүблэлтэ засагай илан мандаhанай ашаар бодото жаргалаа олоhон Агын талын Догой нютагай малша нэгэ бүлэ ажал дээрээ туйлаhан дүнгүүдээ бүри арьбадхан, үхибүүдээ hайнаар хүмүүжүүлэн, гүрэн түрэеэ улам баяжуулхын түлөө оролдон ябана.

Б. ГАРМАЖАПОВ.
Ага нютаг.

ЗОРИЛГОНУУДАА ТОДОРХОЙЛБО

Улаан-Үдэ хотын медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй хамтын суглаан hаяхан үнгэргэгдэбэ. Энэ суглаанда манай хүршэ Шэтын областиин түлөөлэгшэд хабаадалсаhан байна.

Буряадай АССР-эй элүүрые хамгаалгын министр Л. Д. Мадыева «Хүн зоной элүүрые хамгаалха талаар 1982 оной хүдэлмэриин дүнгүүд ба арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбүүд болон социалис уялганууд» гэhэн элидхэл хэбэ.

Городой түргэн туhаламжын больницын ахамад врач В. В. Анганов, городской санэпидстанциин ахамад врач Л. Е. Алексеев, аптекэнүүдэй управлениин худалдаа наймаанай таhагай начальник И. В. Трофимова, барилгашадай поликлиникын ахалагша медсестра, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй городской совэдэй гэшүүн Н. А. Шикуло, Шэтэ хотын элүүр энхын таhагые даагша Б. А. Закс болон бусад элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадажа, үгэ хэлэhэн байна.

Тиихэдэ медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй энэ суглаанда КПСС-эй горкомой секретарь Г. Д. Басаев хабаадалсажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Улаан-Үдэ городой медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй 1983 оной социалис уялганууд энэ суглаан дээрэ баталагдан абтаа.

Х. ДАРМАЕВА.

ТАСС АПН ХИЛЫН СААНАhАА

Кубын харгы замуудта манай «Лада» түхэлэй машинануудые хаа хаанагүй харахат. Тропигой эрхэ байдалда эдэ машинанууд эрхим hайн шалгалта гараhан байна. Таксомоторно олон паркнууд бултадаа иимэ машинануудтай боложо байнхай.

Волго дээрэхи автогигантын 26 мянган машина мүнөө эндэ хүдэлнэ. Республикын элдэб провинцинуудта техническэ хангалгын 86 станци хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совет «ВАЗ» автомобильнууд.

ТАСС-ай фотохронико.

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ УЛАСХООРОНДЫН ҮДЭРЫЕ УГТУУЛАН

ГАВАНА. Социалис общество эдэбхитэйгээр байгуулагша—Кубын эхэнэрнүүдэй шухала үүргэсэ дүүргэдэггүй ажалай ба нийтын хэрэг гэжэ үгы юм.

Кубын революциин илаhанай hүүлээр, эхэнэрнүүд эрэшүүлтэй адли тэгшэ эрхэтэй болоhон байгаа. Мүнөө тэдэнэр республикын эхэнэрнүүдэй хүдэлөөнэй манлайда дабшана. Кубын эхэнэрнүүдэй федераци 2,5 миллион шахуу хүниие зэргэнүүдтээ нэгэдүүлдэг юм. Тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ—Кубын Компартиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат Вильма Эспин нийтынполитическэ эдэбхитэй ажал ябуулгынгаа түлөө «Арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлhэнэй түлөө» Уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреат болонхой. Оронойнгоо экономикын ашаг үрые дээшэлүүлхэ, ороноо хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлхэ талаар эсэшэ сусашагүй ажал ябуулгаараа эмхи эхэнэрнүүдэй hайндэрые угтажа байна. Кубын революциие усадхан үгы хэхые hэдэдэг американ империализмын тохёолдуулhан аюулда эсэргүүсэжэ, Кубын хэдэн арбаад мянган эхэнэрнүүд арадай ополченидэ hайн дураараа ороно.

Дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын түлөө hаналаа нэгэдэлгын, харюусалгын үндэр мэдэрэл хадаа Кубын эхэнэрнүүдэй хүдэлөөнэй онсо шэнжэнүүдэй нэгэниинь болоно. Мартын 8 най үдэрые Кубын эхэнэрнүүд «Сальвадорто амгалан байдал хангахын түлөө. Никарагуада эб найрамдал тогтоохын түлөө, Палестинын арадта ажана тэнигэлэн байдал олгохын түлөө!» гэhэн уряануудаар угтаха байна.

КОНАКРИ. Энэ жэлэй hайндэр Гвинейдэ ажалай дэбжэлтын оршон байдалда үнгэрхэ юм. Ажалшадай hуудал байдалые hайжаруулгада, обществын материально-техническэ баазые байгуулгада, эрдэм наукые, элүүрые хамгаалгые, соёл болбосоролые хүгжөөлгэдэ эхэнэрнүүдэй оруулдаг хубитые дээшэлүүлхэ гэшэ Гвинейн эхэнэрнүүдэй революционно холбооной гол хүсэлэл оролдолгонууд болоно.

ДАМАСК. Сириин Араб Республикада эхэнэрнүүдэй дунда үзэг бэшэггүйдэлгые усадхаха ябуулга бэелүүлэгдэжэ эхилбэ. Үзэг бэшэггүйдэлгые усадхаха кружогуудые байгуулхын тула Сириин эхэнэрнүүдэй бүгэдэ нийтын федерациин эдэбхитэд оронойнгоо элдэб районуудта, нэн түрүүн хүдөө нютагуудта ошоно. Нэгэн доро эхэнэрнүүдэй курсанууд предприятинуудта, эмхи зургаануудта байгуулагдана.

ВЕНЭ. Ажалай түлбэриин асуудалаар эхэнэрнүүдые газаашалан харшалалгада эсэргүү шиидхэхы, эдэбхитэй тэмсэл хадаа Австриин демократическа эмхинүүдэй бүхы гэшүүд-эхэнэрнүүдэй гол зорилго болоно гэжэ ороной нийтын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша И. Дональ мэдүүлбэ. Австриин социалис партиин гэшүүд-эхэнэрнүүдэй эндэ болоhон суглаан дээрэ тэрэ үгэ хэлэhэн байгаа. Энэ суглаан Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэртэ—мартын 8-да зорюулагдаа. Эхэнэрнүүдэй демократическа эрхэнүүдые хамгаалха хуулинуудые баталан абахын түлөө тэрэ дуугаа үгэбэ.

Эхэнүүд болон үхибүүнэй эрхэнүүдые бүри найдамтай hайнаар хамгаалха хэрэгые хангаха талаар нүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые хууляар баталан абаха шухала гэжэ суглаан дээрэ үгэ хэлэhэн хүнүүд тэмдэглээ.

ТОКИО. Японой текстильнэ предприятинуудай эхэнэр хүдэлмэрилэгшэдэн салин хүлhэн имэл ажал хэдэг эрэшүүлэй салин хүлhэнэй оройдоол 43,4 процентнь болодог байна гэжэ Ажалай уласхоорондын эмхиин эндэ толилогдоhон элидхэлэй баримтанууд элирхэйлэн харуулна.

Японой профсоюзуудай баримта мэдээнүүдэй ёhоор, ороной промышленностиин бусад hалбаринуудта имэрхүү байдал үзэгдэнэ. Демократическа олониитын дэмжэлгэдэ түшэглэн, Японой эхэнэрнүүдэй эмхинүүд эрэшүүлтэй адли салин хүлhэ абахын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэ.

ЖЕНЕВЭДЭХИ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ЖЕНЕВЭ. Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадажа байhан СССР-эй ба США-гай делегацинуудай пленарна заседани мартын 3-да эндэ болобо.

ЖЕНЕВЭ. Стратегическэ буу зэбсэгүүдые хизаарлаха ба хороохо тухай хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадажа байhан СССР-эй ба США-гай делегацинуудай толгойлогшонорой уулзалга мартын 3-да эндэ үнгэргэгдөө.

ИТАЛИИН КОМПАРТИИН СЪЕЗД

МИЛАН. Италиин Коммунис партиин XVI съезд мартын 2-то эндэ нээгдэбэ. «Италиие демократическа ёhоор шэнэдхэн хубилгаха зам» гэhэн асуудал тэрэнэй темэ болоно. Зуу гаран коммунис болон хүдэлмэришэнэй партиин делегацинууд, тэрэ тоодо КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, «Правда» газетын ахамад редактор В. Г. Афанасьев түрүүтэй КПСС-эй делегаци съездын хүдэлмэридэ хабаадалсана.

Хүтэлбэриин гэшүүн, ИКП-гэй Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ А. Болдрини съездые нээгээ. ИКП-гэй Генеральна секретарь Э. Берлингуэр «Италиин коммунистнуудай үүсхэлнүүд ба дурадхалнууд» гэhэн тоосоото элидхэл хэбэ.

Италиин Компартиин съезд мартын 6 болотор хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ байна.

...О...

... хэнээр хадагалха дуhан амhарта —термос ...

... нэрэмжэтэ колхозой правлениин үүсхэлээр ... ашэ туhатай хүдэлмэри ... эрхилэгдэнэ. Таряан ... бригадынхид хурьга... ... даоhатай, минеральна бодосуудтай ха... тэжээл (орикет) буй... ... тэрэниие отарын ам... ... нөөсэлөө. Мүн ... хонидто үгтэдэг ... ряанай зүйлнүүдтэ тэ... ... (сэрэ) нэмэгдэ... ... ашаар эхэ хонид, ... ксопон үдхэнөөр, ... ургадаг, маажуур үбшэ... ... юм. Мүн тии... ... hарада бүхы ... угаалгада ... ороhон, октябрь... ... гэжэ эмээр ... байна, халдабарита ... үбшэнhөө hэргылхэ ...

... hүрэгынь үдэр бүри ... адуулагдана. Ду... ... үни удаан байл... ... хонидой «дэгэл» — ... хэлсаран үнадаг, ... тэдэнэй бэень hу... ... бшуу.

... хүдэлдэг хо... ... коллективүүд —ам... ... эхин гэжэ мэдэрhэн ... Зэдын райком, рай... ... hүүлэй жэлнүүдтэ ... буридэлнүүдые ажахы ...

бүхэндэ байгуулхын тула тусхай шиидхэбэри абаа. Тиимэhээ хонишодой ээлжээгээр хүдэлмэрилдэг ушарнууд усадхагдаба, Юундэб гэхэдэ, хонин ажалай саашанхи хүгжэлтэдэ тэрэнь ехэл муугаар нүлөөлдэг байгаа. Гэр бүлын коллективүүдые эмхидхэхэдэ ажалшадай уялга, харюусалга эрид дээшэлнэ. Нэгэ бүлын салин хүлhэнэй хэмжээншье дээшэлжэ, хонин ажалай продукци үйлэдбэрилгые ехэ болгохо хэрэгтэ hайн нүлөө үзүүлнэ.

— Үнгэрэгшэ намарай үрэжүүлгын кампаниие муу бэшээр үнгэргөө hэмди. Зооветеринарна эрилтэнүүдые наринаар сахижа, энээнэй саг соонь дүүргээд, зуун эхэ хонин бүриhөө зуунhаа үсөөн бэшэ хурьга абаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэхээр найданабди, — гэнэ Цырен-Дулма Дамбиевна.

Түсэбэй ёhоор тус отарынхид хонидоо февралиин 15-hаа хурьгалуулха байна. Ажалайнгаа эгээл халуун хаhада hайнаар бэлдөө.

—hүүлэй хоёр жэлэй туршада хурьга абалгада мантан сугтаа хүдэлhэн Пурбо Намсараев, мниии дүү Дэлгэр-Сүрэн Дашиев, тиихэдэ ажалдамнай саг үргэлжэ туhалдаг Болот Цыденжапович Гэнценов гэгшэд энэ жэлдэшье хурьга абалсахаар ерэнхэй. Ажалша бэрхэ хүбүүд даа. Бүгэдөөрөө тааараад ажаллана-бди, — гэжэ Цырен-Дулма Дамбиевна саашань зугаална.

Суута хонишод өөhэдынгөө эдир туhалагшад тухай hайн hайхан үгэнүүдые хэлэнэ. Тэдэнь олон юм. Бүхэли класс. Гэгээтын дунда hургуулиин багша Галина Доржиевна Цыбиковагай хүтэлбэрилдэг 9-дэхи «б» классайхид дүрбэдэхи жэлээ Хушуунай хонишодто туhална. Тэдэнэр hара бүхэндэ хоёр дахин эндэ ерэдэг. hурагшад «Хонишодой булан» шэмэглэнэ, «дайшалхы» болон «сахилгаан» хуудаhануудые гаргана, хатар наада харуулна, hургуулиингаа ажабайдал тухай хөөрэнэ. Мүн залуу туhалагшад хашаагай наг шэбхэ сэбэрлэлсэнэ, тэрэниие сабшалан, зеленко ургуулдаг газартань зөөжэ тараадаг, хашаа хорёо hэльбэн заhабарилсадаг, дал болон хурьгадай байра дулаалхада гү, али хони, хурьгадые уhалха, эдеэлүүлхэдэнь туhалалсана.

— Үхибүүд манай бэрхэ туhалагшад гээшэ, — гэжэ Ринчин-Доржо Цыренович омогорхон хэлэнэ. — Илангаяа хурьгалгын үедэ, hая абтаhан түлнүүдые тэжээхэ үедэ hурагшад бидэндэ сэгнэшэгүй туhа хүргэнэ. Тэдэнэй заримаинь хонишоной мэргэжэл шудалха дуратай. Арбан класс дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр бидэнтэй хүдэлмэрилхэеэ ерэхэбди гэжэ хэлэдэг хүбүүд, басагадшье тэдэнэй дунда бии, — гэнэ.

Ринчин-Доржо Цыренович hаяхан лэ табин наhанайнгаа дабаае гаталhан хүн юм. Харахада хүдэршэг бэетэй, номгон даруу зантай, харабтар шарайтай.

Ахалагша хонишон эдир наhанhаа колхозойнгоо үйлэдбэридэ хабаадалсаhан, эгсэ 25 жэлэй туршада «Түмэр мори» трактор жолоодоо. Шадабари ехэтэй механизатор байhан суутай. Мүнөөшье түрүүшынгээ мэргэжэлые мартаагүй. Отарынгаа дэргэдэхи бүхы оньhон техникые өөрөө заhабаридаг, ашагладаг. Уhа бүлэжэ гаргадаг, бүлеэдхэдэг түхеэрэлгэнүүд, калориферүүд, бүдүүн тэжээл хэршэдэг ИРТ-165 түхэлэй оньhые, үбhэ хуряалгын техникэ, үдэр бүридэ ашаглагдадаг багахан «Владимирец» түхэлэй трактораа хэзээдэ ажалда хэрэглэгдэхээр бэлэн байлгадаг. Ринчин-Доржо Цыреновичтэн үмсын «Москвич-412» түхэлэй хүнгэн автомашина, «Урал» мотоцикл, Валериин hургуулидаа ошодог «Восход» мүн лэ бүтэн бүрин байдаг гээшэ.

Багашагшье hаа багтаамжатай гэр соонь өөрынгөө hууряда табигдаhан мебель—эд бараан. Ханадахи тусхай шкаф соо, мүн дээрэнь, хоёр стол болон шифоньер, телевизор дээгүүр номууд, журналнууд... Уран зохёолой, техникээр, кулинариин, хүдөө ажахын асуудалнуудаар, электронико тухай номууд. Баргажанай герой хонишон Сундуевай брошюра уншагдаhан хуудаhандаа нээлтэтэйгээр стол дээрэ орхигдонхой. Мүн тиихэдэ 3—4 транзистор-приёмнигууд, 2 магнитофон болон тэдэнэй кассетэ, лентэнүүд. hүүлэй үедэ гэрэй эзэн өөрөө электроникын асуудалнуудаар hонирходог, үндэhэ hууриень шудалдаг, эбдэрhэн hандарhан тиимэ техникэ заhабарилдаг болонхой.

Гэгээтэ нютагайхидынь Ринчин-Доржо Цыреновичые мүнөө шэнэ үе сагай хонишон гэлсэдэг. Тон зүб, hайн hайхан сэдьхэлтэй, дүй дүршэлөө саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, нүхэдэйнгөө омогорхол боложо ябадаг айлайхи—Цыреновтэн үшөө hайнаар ажаллаха хүсэлэнтэй. Тиимэhээ түрэл Буряад оронойнгоо 60 жэлэй түүхын алдарта ойн баярые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтаха гээшэ тэдэнэй нэрэ хүндын хэрэг болоно.

Ш. БАКШЕЕВ,
манай корр.
Зэдын район.

ТОПИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ
УНШАГТЫ:

Замай тэмдэглэл.
Эрдэмтын зохёохы зам.
Хонишоной шүлэг.
Будамшуу мэдээсэнэ.

АХА ДҮҮ ВЬЕТНАМДА АЙЛШААР...

СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдан. СССР-эй Соёлой үдэрнүүд үнгэрэгшэ жэлэй декабриин 7-һоо 21 болотор Вьетнам орондо боложо үнгэрөө һэн. Манай арбан табан союзна республикын түлөөлэгшэд — хатаршад, дуушад, уран зохёолшод, уран зураашад, киногой артистнар, хүгжэмшэд ошоһон байна. 80 гаран артистнуудай дунда Буряадай республикын түлөөлэгшэ боложо, вьетнам арад зоной ажабайдалтай танилсажа, ехэ һонирхожо, олон нүхэдтэй боложо ерээб.

СССР-эй соёлой министрэй орлогшо Петр Ильич Шабанов манай делегациин хүтэлбэрилэгшэ байгаа. СССР-эй арадай артист, Ехэ театрай дуушан Александр Ведерников, СССР-эй арадай артист, профессор Даниил Шафран (виолончель), кинематографиин симфоническа оркестрэй ахалагша дирежёр — РСФСР-эй арадай артист Эмиль Хачатурян, концертымнай программые зохёон найруулагша — РСФСР-эй арадай артист Роман Тихомиров, С. М. Кировэй нэрэмжэтэ Ленинградай академическэ театрай залуу дуушан, РСФСР-эй габьяата артист Сергей Лейферкус болон Москвагай консерваториин студент, Шопенэй нэрэмжэтэ конкурсын лауреат, халуун илдам сэдьхэлтэй, арюун зөөлэн гартай, зүрхэ хүдэлгэмэ уриханаар абяа гаргадаг залуу пианист Дан Тхай Шон гэгшэд бэлиг шадабариа харуулжа, вьетнам арадта аргагүй ехээр һайшаагдаа.

Декабриин 3-да «ИЛ-68» түхэлэй лайнерта һуугаад, түрүүн Карачи хотодо, һүүлдэнь Бомбей хотодо буужа зогсоод, 14 саг агаарта ниидэһэнэй удаа Вьетнамай түб хото Ханой хүрэхэдэмнай, олон зон угтажа байгаа. Хонщуу һайхан баглаа сэсэгүүдые барюулаа, тон халуунаар тэдэнэр угтаа. Кубын барилгашадай барижа бэлэглэһэн «Илалта» гэжэ зохид гостиницада булта тогтообди. Эндэ аргагүй халуун, 30—35 градус дулаан, шумуулнууд дүүрэн байба. Манай нютагай аяма халуун зунай үеые бидэндэ һануулаа.

Эндэ ерэһээр Хошиминэй мавзолей ошообди. Баглаа сэсэгүүдые табижа, вьетнам арадай хүтэлбэрилэгшын дурасхаал еһолообди. Удаань Вьетнамай Коммунис партиин съезднүүдэй үнгэргэгдэдэг Бадынь гэжэ ехэ зал соо концертынгээ генеральна репетици үнгэргөө һэмди. Удэшэлэн манай Совет ороной посольстводо концерт табихадамнай, хүхюу соготойгоор угтан абаа. Өөһэдынгөө нютагай дуунуудые дахин-дахин захихадань, шадалаараа захяаень дүүргэжэ, зүрхэ сэдьхэлыень баясуулаабди. Декабриин 8-да эгээл харюусалгатай концертыемнай арад зон һайнаар угтаа гэжэ тэмдэглэмээр. Тиихэдэ КПВ-гэй Политбюрогой гэшүүд булта ерэжэ, концерт хараһан байна. КПВ-гэй Политбюрогой гэшүүн, республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр сценэ дээрэ гаража, бултанаймнай гар барижа, халуунаар амаршалаа.

Тиигээд табан ондоо бүлэг боложо, саашаа орон сооғуур айлшалаабди. Манай гүрэнэй туһаламжаар гидростанциин баригдажа байһан Хаобинь хотодо бидэнэр — дуушад нэгэ үдэр соо хоёр дахин концерт харуулаабди. Түрүүн Вьетнамай ажалшадта, һүүлдэнь манай Совет ороной мэргэжэлтэдтэ концертээ зорюулаабди. Эгээл һонин юумэн гэхэдэ, алар холын Вьетнам орондо гидростанци дүрбэн жэлэй туршада барилсажа, һайнаар хүдэлжэ байһан нютагайнгаа хүбүүнтэй — Улаан-Үдын Анатолий Петровтой уулзажа, ехэ хухижэ, нютагайнгаа һониную̈ые хөөрэлдөөбди.

Саашаа эртэ урдын сагта Вьетнамай түб хото байһан, багашье һаа, аргагүй гоё Һуе болон американ империалистнуудай үүдхэһэн дайнай үедэ бааза байһан, ехэ шанга тулалдаанай болоһон Дананг хотонуудаар ябажа, Хошимин хото хүрэбэбди. Һуе хотоһоо Дананг хүрэтэр 200 гаран километртэ автобуссоор ябахадамнай, сэлмэг һайхан үдэр дайралдаа. Үндэр ехэ дабаа дабахадамнай, дээрэһээ оршон тойрон байгаали харагдажа, газар дэлхэйн хэды һайхан гээшэб гэжэ сэдьхэжэ ябабабди. Тиигээд лэ дабаан дээрэ гарахадамнай, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ үзэгдэл — американецуудай бариһан дүрбэн тээшээ буудаха сонхотой ДЗОТ-ууд харагдаба. Эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэһэн вьетнам арад хэды хүндэ хүшэр ажабайдал үзэһэн гээшэб гэжэ ойлгохоор гэршэ байна. Тиимэ һайхан, һолонгын олон үнгөөр яларма үнгэтэй байгаалиин оршондо ДЗОТ-ууд яашье тааранагүй. Иигэжэ ябахадаа, бидэнэй газарша ябаһан, Одессэ хотодо дээдэ һургуули дүүргэһэн Фен (бидэнэр Федя гэдэг байгаабди, энэ нэрэдэ үгаа дуратай) бидэндэ нэгэ дуу заажа үгөө. Урихан намдуу вьетнам басаган инаг дуратай хүбүүндээ хулһан малгайгаа бэлэглээд, эжынгээ һурахада: «Уһанай хүүргэ дээгүүр гаража ябатарни, һалхинда үлеэгдэшөө», — гэжэ харюу үгэһэн удхатай дуу заажа бидэ ехэ дуратайгаар үгэнүүдыень сээжэлдэжэ, харгы замай утые ойлгонгүй хүхижэ ябаа бэлэйбди.

...Вьетнам ошогдохо болобо гэжэ Москваһаа уряалай ерэхэдэ, манай Улаан-Үдын индустриально-педагогическа техникумдэ һурадаг вьетнам хүбүүдтэ хандажа, һайхан дуу заажа үгыт гэхэдэмни, «Вьетнам-Хошимин» гэжэ дуу заажа үгөө һэн. Москва ерээд лэ, комиссиин урда концертынгээ программые тушаахадамнай, Вьетнамай посольствоһоо ерэһэн хүнүүд шагнаад, «Вьетнам-Хошимин» гэжэ дуу ойлгогдохоор лэ, зохидоор дуулажа байна, тэндэ ерэхэдэнь, зарим үгыень заһажа үгэнэ бэзэ, юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ эгээ хэрэгтэй, арад зоной дуратай дуун гээшэ, энэ дуугаараа концертээ түгэсхөө һаатнай, һайн байха», — гэжэ хэлээ һэн. Нээрээшье, энэ дуунай хүгжэмэй эхилхэтэйл хамта вьетнамай хүнүүд бодоод лэ, дуулалсажа, нэрьемэ альга ташалгаар угтадаг байгаа.

Декабриин 17-до түгэсхэлэйнгөө концертдэ булгадаа хаана янаһаа сугларжа, элдэб һониннуудаа хараһан үзэһэнөө хөөрэлдэжэ, ехэ һайнаар үнгэргөөбди. Энэ концерт дээрэ шэнэ вьетнам дуугаа (хаанаһаа сэбэр вьетнамаар дуулажа шадахабиб даа, тиигээшье һаа, аргагүй оролдожо, бүхы зүрхэ сэдьхэлээ зорюулан сээжэлдээ һэм) дуулахадамни, ехэл баярлаа. Үнэхөөрөө, ямаршье яһатанай, жэшээнь, манай нютагта ерээд, ородоор гү, али буряадаар дуулажархёо һаань, хэды баярлаха, хэды халуунаар угтаха гээшэбибди?! Тиигээд лэ заводой хүдэлмэришэдтэй, консерваториин студентнэртэй болон багшанар—профессорнүүдтэй, бидэниие хүндэтэй һайнаар угтан абажа байһан гостиницын хүдэлмэрилэгшэдтэй, һургуулиин һурагшадтай уулзалгануудые үнгэргөөбди, мүн һайхан дуунуудаа зэдэлүүлээбди. Һайн һайханаар, уран абьяастайгаар вьетнам арадай зүрхэ сэдьхэлые баярлуулһанайнгаа түлөө манай делегациин гэшүүд баяр баясхаланда, вьетнам арадай «Найрамдал» гэжэ медальда хүртэжэ, хори гаран артистнууд Хошимин хотын хүндэтэ эрхэтэн гэһэн тэмдэгээр шагнагдаһамнай, үндэр сэгнэлтэ болоо гээшэ. Вьетнам арад зон ехэ хүндэшэ, согтой дорюун, намдуу абари зантай, гуша гаран жэлдэ дайлалдаад, хэндэшье илагдаагүй, дайн тухай, дайнай һүүлээр хэсүү хүндэ байдал тухай оройшье дурдадаггүй, совет арадта ехэ дуратай, уулзахадаа ехэ баярладаг, бүхы юумэеэ гансал велосипедээр зөөдэг байна. 3 метрэй томо модоншье һаань, сажан түлеэншье һаань, томо бочконуудые, хэдэн мэшээг рис тээнхэй гү, али гурба-дүрбэн хүн нэгэ велосипедтэ һуугаад лэ ябажа байха, ябагаар ябаха хүн ехэ үсөөн. Иимэ байдалтай, аргагүй ажалша хүнүүд байна. Үхибүүдынь багаһаа ажал хэдэг, нилээд олониинь сарнуудаа хүтэлөөд, харгын хажуугаар эдеэлүүлжэ ябана, нүгөөдүүлынь үргэбшөөр юумэ үргэлөөд гү, али эдеэ хоол, эд бараа худалдалсажа, эхэ, эсэгэдээ туһа хүргэнэ, совет хүнүүдые харахадаа баясажа, «льенсо-льенсо» (совет хүн) гэлдээд лэ гүйжэ ерээд, тэбэреэдшье, аалиханаар эльбээдшье абана.

Байгаалинь ехэ гайхалтай, үзэгдөө харагдаагүй элдэбын һайхан сэсэгүүдтэй жэжэ бургааһан модонууд, таниглаагүй янза бүриин сэсэгүүд олон. Тиихэдэ нэгэ ондоохон, жэгтэйхэн абари зантай, жэжэхэн олохон набшаһатай, гол дундаа монсогор зөөлэн сэсэгтэй ургамал байна. Гайхалтай юумэнь юуб гэхэдэ, хургаараа хүрэхэтэй зэргэ набшаяа хумяад абашадаг, сэсэгтэнь хүрэбэл, баһа агшадаг, «янгаша» гэжэ нэрэтэй, нэгэ хэды болоод заһаршадаг иимэ ургамал байна. Вьетнамда аргагүй халуун, хоёр дахин далайда шунгаабди. 21 хоног байхадаа, ехэл үни шэнги һанагдаа. Дулаан нютагай манай артистнар наранда ехээр бэеэ шараа, бассейндэ ородог байгаа. Тээд лэ намайе сэбэр сагаан саһамнай, үбэлэй янгинама хүйтэн хүлеэжэ байна гэжэ һанахадаа, балай уһанда шунгаһайб гэжэ хүсэлөөгүй һэм. Хэдышье һайхан ороноор ябаа һаа, өөрын түрэһэн нютагһаа, түрэһэн гараһан агаарһаа, байгаалиһаа үлүү юумэн үгы байна.

Д. ДАШИЕВ,
РСФСР-эй арадай артист.

Манай үеын ХҮН

БЭЕЛҮҮЛЭГДЭҺЭН ХҮСЭЛ

1941 оной июниин 20. Ленинград хотын Добролюбовай нэрэмжэтэ гудамжада оршодог студентнэрэй хамтын байрада ехэ шуулатай, хүлгөөтэй. Нэгэ ехэшэг таһалга соо Михаил Хомонов табан жэлдэ хамта эндэхи университедтэ һураһан нүхэдөөрөө ехэл хүхюутэй һууба. Табан жэл! Ямар түргөөр эдэ һуралсалай жэлнүүд зүүдэн шэнгеэр үнгэршэбэб даа... Һаял хада Миша Хомонов Боханай аймагай Тараса тосхонһоо аяар энэ Невагай эрье зорижо ерээд. Зүүн зүгэй факультедэй тюрко-монгол хэлэнэй кафедрада һурахаар ороод, эдэ жэлнүүдтэ эрхим пургүүли гараа. Дэлхэйдэ суутай болоһон Алексеев, Баранников, Козин, Мещанинов, Струве гэжэ профессор, академигүүдэй лекцинүүдые шагнаһаниинь мартагдашагүйл.

Мүнөөдэр дипломуудаа абаһан газар газарай эдэ залуушуулай хүхихэньшье гайхалгүй. Хүн бүхэн өөрынгөө ерээдүй байдалай түсэб, һанамжануудые элидхэнэ. Михаил Хомонов саашадаа монгол үгсаатанай соёл болбосорол, хэлэ бэшэгтэ бүхы наһаа зорюулха һанаатай. Һуралсалаа эрхимээр дүүргэһэн тэрэниие багшанарынь кафедрынгаа аспирантурада үлөөхэ гэжэ хэлсэһэн байгаа. Һүүлшын хоёр жэлэй туршада нютагаа ошохо сүлөөгүй байһан аад. Михаил нютаг, гэрээ ехээр һананхай. Үглөө-нүгөөдэр поездоор нютагаа бусажа, гэртэхин, түрэлхид, нүхэдөөрөө сэнгэжэ ерэхээр шиидэнхэй...

Үглөөгүүр эртэ нээрээн түсэрээн, оог-хуугай табилдаан —орой унтаһан нүхэдые яахыншье аргагүйгөөр һэрюулбэ. «Дайн?!..».

Үсэгэлдэрэй студентнэр һайн дураараа буу барижа. Октябриин революциин улгы гуламтые улаан голоороо сасуулжа хамгаалалсахаар шармаин оролсоо һэн. М. Хомонов Ленинградска арадай ополчениин дивизидэ орожо, түрүүшынгээ хатуу туршалгые Слуцк, Пулковско үндэртэ болоһон шуһата байлдаанда гараа. Бүхы зундаа энэ дивизи Пушкин, Колпино гэһэн багахануу хотонуудай дэргэдэ дайлалдаба. Хажуудань зэргэлээд олондо алдаршаһан Ижорско батальон...

Сентябрь һарада тэрэнэй ябаһан 86 дахи дивизиие Ладожска нуур болон Шлиссельбург хоёрһоо холо бэшэ Невскэ Дубравка гэдэг газарта асаржархиба. Сентябрь һарын 21-дэ болоһон бүха ехэ байлдаанай эсэстэ лейтенант М. Хомоновой взводой ородог 330-дахи полк Нева мүрэниие гаталжа, зүүн эрьедэнь нэгэ багахан газар эзэлһэн байгаа. Дайсанай дундахи энэ «олтирогынь» оройдоо 2 модо утатай, 300—400 метр хүндэлэнтэй һэн. М. Хомоновой взвод энэ тулалдаанда шалгараа: дайсанай хэдэн дзот, дот һандаргаа, 3 танк үгы хээ, һомо буу шэрэһэн хоёр автомашина усадхаа.

Энэ сагһаа эхилжэ, 400-гаад һүни, үдэрэй туршада 86-дахи дивизи тэрэ эзэлһэн газараа баатарлигаар хамгаалжа байһан юм. Энэ багахан аад, стратегическэ ехэ удха шанартай «олтирог» Ленинград хамгаалгын түүхэдэ «Невский пятачок» гэжэ ороһон гэдэг. «Энэ газар мүнөө намда бусалжа байһан улаан бурма шэнгеэр һанагдадаг, —гээд, Михаил Петрович хөөрэнэ. — Үдэр һүнигүй маанадые дайсан бомбо, снарядуудаар буулажал байха. Хүнэй амиды үлэхэо гэжэ паһамаар байтаханшье боломжо үгы һэн. Энэ «пятачок» дээрэ «амиды» газар үлөөгүй, воронко дээрэ воронко... Энэ газар үргэлжэдөө шэрэм булэдаар худхаршанхай, хүнэй шупаар жэбхэндэшэнхэй. Эгээл энэ «пятачок» дээрэһээ манай арми хоёр дахин добтолго хэжэ Ленинградай хүреэлэлгые бута сохилсоһон байха. Энэ 1943 оной үбэл бэлэй.

Энэ олокада һэтэлхэ хатуу шанга даиида М. П. Хомоновой олохон нүхэд баатарлигаар унаа. Михаил Петрович түрүүн хүнгөөр. Ленинградые блокадаһаа сүлөөлхэ үедэ хүндөөр шархатажа удаан саг соо госпитальдо аргалуулха баатай болоо һэн. Эдэ байлдаануудта шэн габьяа гаргаһанай түлөө тэрэ Улаан Одоной орденоор ба дайшалхы медальнуудаар шагнагдаһан юм.

М. П. Хомоновой хахад жэл госпитальдо хэбтээд гарахада, тэрэниие Забайкальска фронт эльгээгээ һэн. 1945 ондо Япон дайнда оролсожо, квантун армиин самурайнуудтай тэмсэбэ. Тэрэнэй ябаһан дивизи генерал Номура гэдэгэй дивизиие сохижо, таба мянган офицер, солдадуудыень плендэ абаба. Тиигэжэ дайн дажарые Маньчжурида илалтаар дүүргэээ һэн.

Ленинградай хүреэлэлгые һэтэ сохихо байлдаанай урда тээ М. П. Хомонов мэдүүлгэ барижа, Коммунис партиин гэшүүн болоһон сагһаа хойшо дүшэн жэлэй турша соо нягта нариинаар партиина билетээ абажа ябадаг.

Дайнай һүүлээр Михаил Петрович албанһаа табигдажа һанал бодолоо бэелүүлхын түлөө түрэһэн нютагтань адли үнэтэй болоһон Ленинград хотоёо яаран ошобо. 1946 оной намар Ленинградска университедэй монгол кафедрын аспирант боложо оробо. Табин оной эхеэр диссертаци амжалтатайгаар хамгаалһанай удаа Буряадай эрдэм-шэнжэлгын институтда ажаллажа эхилээ. Буряадай ниитын эрдэмэй институтда 30 жэл хүдэлхэ үедөө М. П. Хомонов эрдэмэй жараад хүдэлмэри хэблүүлжэ гаргаа. Тэрэнэй «Абай Гэсэр хүбүүн», «Ошор Богдо ба Хүрин Алтай», «Ерэнсэй», «Айдуурай Мэргэн» гэһэн хоёр хэлэн дээрэ шэнжэлхы тайлбаритайгаар гаргаһан номуудынь ганса манай орондо бэшэ, мүн харин эрдэмэй мэргэжэлтэдтэ мэдээжэ болонхой. «Абай Гэсэр хүбүүн» ба «Ерэнсэй» гэһэн номуудайнь оршуулга француз, венгр хэлэнүүд дээрэ гаранхай.

М. П. Хомоновой тон томо шэнжэлгын хүдэлмэри хадаа «Буряадай баатарлиг эпос «Гэсэр» (1976 он) болоно. Энэ шэнжэлгэ соогоо автор һүүлэй 20-ёод жэлэй үедэ Гэсэр тухай хэгдэһэн бүхы шэнжэлгэнүүдэй үрэ дүнгүүдые хамталжа, өөрынгөө олон шэнэ, һонирхолтой һанамжануудые гаргаһан байна. Жэшээлхэдэ, Гэсэрэй образ гээшэ урда сагай хүнэй түүхын баримтата дүрэ бэшэ, харин арадай һанаанһаа гараһан мифическэ удхатай гэжэ тодоруулһан юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ Михаил Петро-

САГААН-ХҮНДЫҺӨӨ ЕРЭҺЭН БЭШЭГ

Хэжэнгын совхозой Сагаан-Хүнды гэжэ газарта хонишоноор ажалладаг, долоон үхибүүдэй эхэ Балмасу Шагдаровна Жалсанова манай редакцида тобшохон бэшэг бэшэжэ, шүлэгөө эльгээбэ.

Балмасу Шагдаровна Булат Норбоевич нүхэртэеэ 1977 онһоо эхилжэ, эхэ хонидой һүрэг даажа абаад, хэдэн жэлдэ удаагуур 100 хонин бүриһөө 100, тэрэнһээ дээшэншье хурьгадые түлжүүлжэ, гансашье совхозойнгоо бэшэ, мүн районойнгоо зуутанай тоодо ородог байна.

Байгша оной түл абалгын үедэ амжалтатайгаар ажаллажа, СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ хубита нэмэриеэ оруулхыень Булат Норбоевич Дарижаповтанда хүсөөд, Балмасу Шагдаровнагай эльгээһэн шүлэг толилнобди.

ХОНИШОДОЙ БАЯР

Тэгшэ Сагаан-Хүндыһөө
Табгай сагаандаа мордожо,
Таража бэлшэһэн хонидоо
Тойрон, захадан ябахадаа,
Бишыхан транзистор
тодхожо,
Бэлигтэ дуушан Гениновэй
Бэшэмэл дууе гоёшоожо,
Бэлшэр, нугаар
зэдэлүүлнэб.

Табан зуугаад хонидиай
Талын полёор тангаршаан
Тобир, тамираа нэмээжэ
Толгой арьбан бэлшэнэ.
Тэнюун һүрэгөө харахадаа
Тэнигэр байхал хонишон
хүн.
«Тээгын» дууе татангүй
Түхэреэн жэлээ дабаха юм.

Үбэл ой соо.
П. БУРМАКИНАЙ фото.

ТОБШО ҺОНИН

Москвагай «Художественная литература» хэблэлээр «Совет уран зохёолшодой рассказууд» гэжэ гурбан боти хэблэгдэн гараба. Гурбан ботито согсолборидо бэлигтэ буряад уран зохёолшо Чимит Цыдендамбаевай «Талын аадар» гэжэ рассказ оруулагдаа.

* * *

Москвагай «Советский художник» хэблэл «Искусство ажал хоёрой бата холбоон» («Союз искусства и труда») гэжэ нэрэтэй шэнэ альбом гаргаба. И. Шадр, М. Нестеров, А. В. Мухина болон бусад классигуудай бүтээлнүүдтэй зэргэлүүлэгдэн, буряад уран зураашa Александр Сахаровскаягай «БАМ-ай баригдажа байһан хизаар» гэһэн серииһээ «Байгал» гэжэ зураг оруулагдаһан байна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Мүрысөөндэ хабаадагшын үгэ. «Коллективэйнгээ хүсөөр» — түрүү бэшэг. «Мал ажал — онсо шухала һалбари» —мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. ТАСС-ай һүүлэй шэнэ һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. Гектар бүхэнэй үрэжэл дээшэлүүлхэ. «Үндэр эрилтэтэйгээр» — агрономуудай республиканска зүблөөн тухай тоосоон. Шиидхэгдээгүй асуудалнууд, һанамжанууд. «Заһаһа үсхэбэрилгын комплекс байгуулха» — И. Артюнинай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Ленин Марксые шудална» — А. Чепуренкын статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Субботын үдэрэй галхан».

Будамшуу

СЫРЭЭР СЭНГЭҺЭН ДАЛЬБАРААНУУД, ДАБҺАТАЙ КОНФЕТЭ

Яруунын районой Нарһатын тоһоной заводто голодоһо гаргажа ажалладаг зонууд балшыса баригдажа, сүүдэй урда зогсобо. Эндэхи гэмтэ хэрэгэй гэршэнэр боложо, һүнэй промышленностиин нэгэдэлэй олон харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд сүүдтэ татагдаа. Тэдэнэр лэ албан хэрэгэйнгээ уялгын ёһоор мэдэлдээ байһан предприятинуудай продукциие хинан шалгажа байха зэргэтэй ха юм.

Нарһатын тоһоной заводто саг үргэлжэ шахуу муу шанартай тоһо, сыр гаргадаг байгаа. Энээн тухайнь гүрэнэй худалдаа наймаанай инспекциин органууд тэндэхи харюусалгата хүдэлмэрилэгшэдтэ нэгэнтэ бэшэ зааһан, һануулһан байха. Гадна ехэ хэмжээнэй бэлэн гэжэ тоологдоһон продукциинь худалдаа наймаанһаа болюулһаншье гээшэ.

Тиин 1982 оной зун наймаанда эльгээгдэхэ ёһотой 5,6 тонно сыр эндэ гологдожо, шубуунай фабрикын тэжээл болгогдон ябуулагдаа һэн.

Тоһоной заводой продукциин шанарай асуудалаар эндэ олон тоото элдэб эсын зүблөөнүүд зарлагдаа, хэмжээ ябуулганууд тодорхойлогдоо, нэгэдэлэй зүгһөө шалгалтанууд ерэдэг һэн. Гэбэшье дурсагдагша предприятиин захиргаан болон нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд голодоһо гаргалгын ушар шалтагые тодоор элирүүлээгүй байшоо. Эндэ нэн түрүүн ажалай болон технологиин журам гол түлэб бүдүүлигээр хазагайруулагдадаг, гэм зэмэтэйшүүлынь хэһээгдэнгүй үнгэрдэг байба. Гадна гаргагдадаг продукциинь шанар ёһотоор шалгагдадаггүй һэн гэжэ мүрдэлгын болон сүүдэй ашаар элирүүлэгдээ. Тиимэһээ РСФСР-эй Уголовно Кодексын 152-дохи статьягай үндэһөөр эндэхи тоһоной заводой технолог Дамдинов, мастер Гончарова, ОТК-гай начальник Чойсорунова гэгшэд хуулиин харюусалгада хабаадуулагдаа.

Республикын арадай хиналтын комитедэй заседани дээрэ голодоһо гаргагшадые «һулаар таоижа» байһанайнгаа түлөө сүүдэй гэршэнэр—һүнэй промышленностиин нэгэдэлэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд журамай болон материальна талаар хэһээгдээ. Эдэ бүгэдэһөө гансашье һүнэй промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд зохихо тобшолол хэхэ ёһотой гэлтэгүй. Ушарынь хадаа прокуророй шалгалтануудһаа, арадай хиналтын комитедүүдэй, гүрэнэй худалдаа наймаанай инспекцинүүдэй болон Госстандартын лабораторинуудай материалнуудһаа юун элирнэб гэхэдэ, арадай ажахын бусадшье һалбаринуудта голодоһо гаргажа ажаллаха ушар үзэгдэнэ.

Жэшээлхэдэ, кондитерскэ промышленностиин нэгэдэл дотор 1982 ондо гаргагдаһан бүхы продукциин 8,5 процентнь гологдоо, тиигэжэ кондитерскэ зүйлнүүд худалдаа наймаанай эмхинүүдһээ юпэ дахин бусаагдаһан байна. Түс нэгэдэлэй зарим һүлэр хүдэлмэрилэгшэдэй гэмээр 1982 ондо Алтайн хизаар руу эльгээгдэһэн арба гаран тонно конфетэ ямар байгаа гэжэ һананат? Дабһалаатай!

Алтайн хизаарай олохон лэ улад зон Буряад оронһоо ошоһон «шэхэр саахар» гээшые

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Шадамар гарнууд. 10.25 — «Спортлотогой» арбадахи тираж. 10.35—Горький хотын «Победа» гэжэ соёлой ордоногой арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт. 11.05 — «Певец революции»— уран һайханай фильм (4-дэхи сери). 12.25—Шэнэ һонин (12.30 хүрэтэр). 16.05—Шэнэ һонин. 16.25—Мартын 8-най Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэртэ. Баримтата фильмүүд. 17.30 — «Эдиршүүлэй уран бэлиг».

Улаан-Үдэ. 18.00—«Уран зохёолой уулзалганууд». 18.40—«Байгал»—мэдээсэлэй программа. 19.10—Киноочерк.

Москва. 19.35—Аргентинын эрье шадарай районуудай хүгжэм. 20.20—«Ородой музей». 20.50—Д. Шостакович. 1-дэхи симфони. 21.25—«Время». 21.55—Мартын 8-най Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэртэ зорюулагдаһан баярай суглаан ССР Союзай Гүрэнэй Ехэ театрһаа дамжуулагдаха. 23.10—Түбэй телевидениин болон бүхэсоюзна радиогой ород арадай инструментнүүдэй академическэ оркестрэй концерт.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.35—Физикэ. 7-дохи класс. «Электрын элшэ хүсөөр гэрэлтүүлгын түүхэһээ. 14.05—«Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 14.35—А. Толстойн зохёолнуудай хуудаһануудаар. 15.20—Эхэ-герой, Социалис Ажалай Герой, К. И. Михнюк тухай очерк. 16.05—«Зүжэгтэ хүгжэмэй дүүргэдэг үүргэ». 16.55—Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.00—Мультфильмнүүд.

Москва. 18.00—«Москва шадарай тосхоной мүнөөдэр ба үглөөдэр». 18.30 — Александровай нэрэмжэтэ хоёр дахин Улаан Тугта Совет Армиин дуу, хатарай академическэ ансамблиин концерт. 19.00—«В небе Покрышкин»—баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. «Дамы приглашают кавалеров»—уран һайханай фильм.

Москва. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.15—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 21.35—«Время». 21.55—РСФСР-эй Гүрэнэй оркестрэй концерт. 22.35—«Хүн газарай эзэн». 23.10—«Свадебное путешествие перед свадьбой»—уран һайханай фильм. 00.15—Хүндэ атлетикээр «Хани барисаанай кубогта» хүртэхын түлөө уласхоорондын мүрысөөн.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54—54, зам. редактора—2-68-08, зам редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, машинное бюро—2-57-63, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли. Н-02339. Заказ № 54. Индекс 04649.